

Ο Συνεταιρισμός, μοναδική έλπιδα ανάπτυξης (Μιά πρόταση για τὸ χωριό μου)

ΤΟΥ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΤΖΙΟΒΑ

Ένα χωριό, τὸ χωριό μου, (τὰ Κάτω Σουδενά), ἀπνέει τὰ λοισ-
θια... (ὅπως καὶ τὰ περισσότερα

τοῦ Ζαγορίου). Ἀθόρυβα, σιγά - σι-
γά, χάνεται μέσα στὴ σιωπὴ, ἕνας
ὁλόκληρος κόσμος (ὁμορφος, σω-
στός, δυνατός κάποτε) ἀφίνοντας
πίσω του τὴν πίκρα καὶ τὸν καημό,
ὁ ὅσους τὸν ζήσανε, τὸν ἀγαπήσαν
κι ἐλπίσανε στὴ συνέχειά του.

Ούτε συνέχεια, οὔτε αὐριο πιά!!
Μόνο τὸ χτές. Ένα χτές τραχὺ καὶ
δύσκολο, ἴσως (ὅπως ὅλη ἡ ἱστορία
τοῦ τόπου μας), ἀλλὰ ζωντανό. Ἀς
τὸ μνημονεύσουμε, τώρα στὴν προ-
θανάτια ἀγωνία του. (Έτσι γίνεται
πάντα στὸ προσκέφαλο τοῦ ἐτοιμο-
θάνατου...).

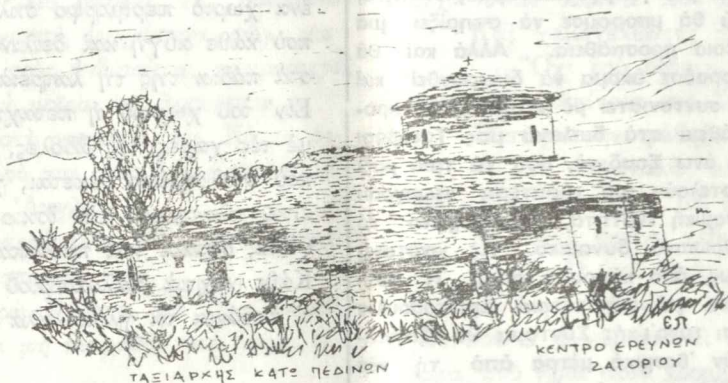
Δὲ θὰ ξεκινήσω ἀπὸ πολὺ μα-
κριά. Εἶναι ἔργο ἄλλων, πὶο παλιῶν
πού θὰ γράψουν (γράφουν ἤδη)
τὴν ἱστορία του, γιατί τὴ ζήσανε
πὶο έντονα. Στὶς τελευταῖες του...
ἀνταμψίες θ' ἀναφερθῶ ἐγώ. Αὐτές
πού συμπίπτουν μὲ τὰ παιδικὰ μου
χρόνια. Κι ἦταν τὰ χρόνια ἐκεῖνα
ἀραχλα καὶ δύσκολα: Τὰ χρόνια τοῦ
πολέμου, τῆς κατοχῆς, τοῦ ἐμφύλι-
ου. Κι ὕστερα... τὸ τέλος. Τὸ ρε-
μελιό.

Γελαστό καὶ ὀλοζώντανο τὸ βρή-
κε ὁ πόλεμος τοῦ '40. Κάπου 80—
100 σπιτία, ὅλα γεμάτα. Τρία μα-
γαζιά, 60—70 τὰ παιδιά στὸ Δημο-
τικό. Ὁμορφη νεολαία, ἐργαζόμενη
καὶ σπουδάζουσα, γέμιζε τὰ καλο-
καίρια, τίς γιορτές καὶ τίςσχόλες
τοῦ χωριοῦ μὲ ζωὴ. Δεκαεφτά χιλι-
ᾶδες στρέμματα, γεωργοκτηνοτροφι-
κῆς γῆς, πού ξεκινᾶν ἀπὸ τὸ Καλα-
μά καὶ φτάνει στὸ Τσερβάρι (Έλα-
φότοπο). Μέσα σ' αὐτὴ τρεῖς χιλιά-
δες γιδοπρόβατα, ἀγέλη βοΐδογέ-
λαδα, «λακκινιά» ἀλογομούλαρα. Μιά,
σωστά γιὰ τὴν ἐποχὴ, ὀργανωμένη
γεωργοκτηνοτροφικὴ οἰκονομία, πού
στάθηκε σωτήρια σὲ κάθε δύσκολη
στιγμὴ καὶ δὲν ἀφῆσε κανένα Σου-
δενιώτη (κι ὄχι μόνο), νὰ πεινάσει
στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς. Σ' αὐτὴ
τὴ γῆ καὶ σ' αὐτὴ τὴν οἰκονομία,
βρήκαν ἀποκούμπι κι ὅσοι Σουδε-
νιώτες γύρισαν τότε ἀπὸ τίς πόλεις,
κωννημένοι ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὸ
φῶδο. Κι ἀκόμα, μιά κοινωνικὴ καὶ
πολιτικὴ ζωὴ, πού σήμερα τὴν
ἀναπολούμε: Γλέντια, γάμοι, πανη-
γύρια, θεατρικὲς παραστάσεις, χο-
ροί, ἐκδρομὲς, ἀθλητισμός. Καὶ πᾶ-
νω ἀπ' ὅλα, κέφι καὶ πίστη στὸ αὐ-
ριο. Ἐμπαινε κι ἐφευγε ὁ χρόνος,
μέσα σ' ἕνα πυρετὸ νοικοκυρεμένης
δραστηριότητος, μὲ χίλιες ἀναλλα-

γές πού γεμίζουν τὴ ζωὴ καὶ τὸν
ἄνθρωπο. Κι ὅλα μέσα σ' ἕνα πνεύ-
μα δημιουργικῆς συλλογικότητος.
Αὐτῆς τῆς συλλογικότητος, δὲν θὰ
ξεχάσω κάποιες στιγμὲς ἐξαρσης. Ὁ-
πως παράδειγμα ἐκείνη (τὸ 42-43,
δὲ θυμάμαι), πού ἐπесе μιλιούνια ἡ
ἀκρίδα στὸν κάμπο. Ἡ παραγωγή
κινδύνευε. Κι ἦταν ὁ κάμπος, ἡ ζωὴ
μας. Δὲν ὑπῆρχαν, τότε, ἐντομο-
κτόνα. Μόνο ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ ὁ
νοικοκυρεμένος, ὁ ὀργανωμένος ἄν-
θρωπος, πού ὅταν τὸ θέλει, κάνει
θαύματα. Έτσι ξεχύθηκαν στὰ χω-

τὰ 60—70 κι οἱ δέκα πάνω ἀπὸ τὰ
80. Τρεῖς - τέσσερες οἱ νέοι, ἀνάμε-
σα στὰ 25 καὶ 30, 5—6 τὰ παιδιά
πού πάνε σὲ ξένα σχολεῖα. Σὲ λίγα
χρόνια οἱ ἄνθρωποι στὸ χωριό μας,
θὰ μετριοῦνται στὰ δάχτυλα τῶν
δυσὸ χειρῶν. Τ ε τ ἔ λ ε σ τ α ι...
Τὰ καλοκαίρια, βέβαια, γιὰ ἕνα-δύο
μῆνες θ' ἀνηφορίζουμε οἱ τελευταῖοι
νοσταλγοί, ἔτσι γιὰ τρισάγιο στὰ
παλιὰ. Ὡσπου νὰ φύγουμε κι ἐμεῖς.
(Γιατὶ ἀμφιβάλλω ἂν θὰ συνεχίσουν
ἄλλοι).

Κόντρα σ' αὐτὸ τὸ χαλασμό, κά-

ράφια, ἄντρες καὶ γυναῖκες, κοπέ-
λες καὶ παιδιά, χαρούμενες ὁμάδες,
μὲ αὐτοσχέδια μέσα συλλογῆς, μὲ
τσουβάλια καὶ κλαριά ἀπὸ δέντρα
καὶ ξεκαθάρισαν τὸν κάμπο, ἀπὸ τὴν
ἐπικίνδυνη εἰσβολή... Κι ἔτσι γιὰ τὸ
ἀνοιγμα τῶν ἀποστραγγιστικῶν αὐ-
λακιῶν καὶ γιὰ τὰ πηγάδια καὶ τὴ
μεγάλῃ «λουῦσα» στὸ Χανοπήγαδο.
Καὶ τὸ πὶο σπουδαῖο: Τὸ κτηματο-
λόγιο. Μῆνες δούλεψε, συνεργεῖο ἀπὸ
νέους καὶ γέρους, πού ξέρανε τίς ἰ-
διοκτησίες. Καὶ καταρτίστηκε τὸ
κτηματολόγιο τοῦ χωριοῦ μας, γιὰ
πρῶτῃ φορὰ καὶ χωρὶς καμμιὰ ἐντο-
λὴ «ἀνωθεν». Εἶναι ἀπὸ τίς πρωτο-
βουλίες, πού γεννιοῦνται πάντα μέ-
σα στὶς συλλογικὲς προσπάθειες.

Κι ὅλα αὐτὰ, μὲ τὸ κατακτητὴ σ'
ἀπόσταση χνῶτου. Μὲ τὴ λαχτάρα
νὰ δεῖς, ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ, τὸ
βιό σου στὴ φωτιά καὶ τὴ ζωὴ σου,
στόχαστρο τοῦ τουφεκιοῦ του.
Ποῖός ν' ὅλεγε... πῶς θαρχόταν
στιγμὴ ν' ἀναπολούμε γιὰ τὰ χωριά
μας τέτοιες ἐποχές... Γιατὶ ποῖός θὰ
περίμενε αὐτὸ τὸ ρήμαγμα πού ἀ-
κολούθησε!

Καὶ σήμερα; «Χαλασμός, θάνατος
πέρα ὡς πέρα», πού λέει κι ὁ ποιη-
τῆς. Ἀδεῖα ἡ χτεσινὴ, πολὺβοη κυ-
ψέλη. Δεκατέσσερες οἰκογένειες ὅλες
κι ὅλες. Δεκατέσσερα σπιτία μισοα-
νοιχτά. Καμμιὰ σαρανταριά οἱ ψυ-
χές. Ἀπ' αὐτές, οἱ μισές πάνω ἀπὸ

τὴ προσπάθησάμε ὅλοι μας. Χαμένος
κόπος... Ἀσπερίνες σὲ καρκινοπαθῆ,
οἱ προσπάθειές μας. Μέσα στὶς προ-
σπάθειες αὐτές κι ὁ ἐκούσιος ἀνα-
δασμός τοῦ κάμπου μας. Ὁμως γιὰ
νὰ δεῖξει μόνο, πῶς τὸ χωριό μας,
προπορεύονταν, πάντα, σὲ πρωτο-
βουλίες δημιουργικῆς. Ἀπ' ἐκεῖ καὶ
πέρα, τίποτε. Κι ὁμως, ἀπὸ τὸ ση-
μεῖο αὐτὸ ΚΑΤΙ θὰ μπορούσε νὰ ξε-
κινήσει. Κάτι ΜΠΟΡΕΙ ἀκόμα νὰ
ξεκινήσει. (Γιατὶ ἄλλοιώς, ποῖό τὸ
νόημα;) Καὶ θὰ ἦταν αὐτὴ, ἡ τελευ-
ταία μας προσπάθεια. Γιὰ μιά νε-
κρανάσταση. Ἰσως γιὰ τὸ θαῦμα...

Γ' αὐτὸ, σταματοῦσε τό... μοιρο-
λόγι. Γιὰ νὰ ριζοῦμε μιά ἰδέα, νὰ
κάνουμε μιά πρόταση, νὰ σπείρου-
με μιά ἐλπίδα. Μιά πρόταση πού
δὲν θὰ διεκδικήσει, βέβαια, οὔτε τὸ
τελεσιδικιο, οὔτε τὸ εὐκόλο, οὔτε τὸ
ἀπόλυτα τεκμηριωμένο. Εἶναι μόνο
μιά σκέψη, ἀφορμὴ γιὰ προβληματι-
σμό, γιὰ ἀναζήτηση, γιὰ διάλογο.
Εἶναι ἡ ἀγωνία τοῦ χαμοῦ. Εἶναι
ἀκόμα, μιά κραυγὴ: Νὰ μὴ παραδο-
θούμε στὴ μοῖρα, ἐμεῖς οἱ τελευταῖοι
βιγλάτορες.

Νὰ δώσουμε τὴν αὐστατη μάχη.
Καμμιὰ φορὰ ἀπὸ μιά τέτοια μάχη
(ἀπελπισμένη) κερδίζεται ὁλόκληρος
πόλεμος. Κι ὁ πόλεμος ὁ δικός μας.
Εἶναι ἡ ἰδία ἡ ὑπαρξὴ τοῦ χωριοῦ
μας. Καὶ ἡ ὑπαρξὴ του, ἡ συνέχειά
του, εἶναι ἔργο καὶ καθήκον ὅΛΩΝ

μας.

Καὶ τώρα ἡ πρόταση: Ξεκινᾶει ἀ-
πὸ τούτῃ τὴ θεμελιακὴ σκέψη. Πῶς
ἐκεῖ πού ἐφτάσε σήμερα τὸ χωριό
μας (κι ἐκεῖ πού μὲ μαθηματικὴ ἀ-
κριβεία ὀδηγεῖται), μόνο μιά συλλο-
γικὴ, σωστά ὀργανωμένη, προσπά-
θεια, πού θ' ἀγκάλιαζε ὅλους ὅσους
μείνανε ἀκόμα ἐκεῖ, θὰ μπορούσε
ν' ἀνοίξει κάποια προοπτικὴ σωτη-
ρίας. Μόνο ἂν αὐτές οἱ λίγες, ἀτρο-
φικὲς κι ἀδύναμες ψυχικὰ, σωματι-
κὰ καὶ οἰκονομικὰ οἰκογένειες, ἀπο-
φάσιζαν νὰ γίνουν (παραγωγικὰ)
ΜΙΑ οἰκογένεια, ΕΝΑ νοικοκυριό,
ΜΙΑ ὁμάδα, ΜΟΝΟ ΤΟΤΕ, θὰ ξά-
νοιγε καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους καὶ
γιὰ τὸ χωριό, μιά κάποια προοπτι-
κὴ συνέχειας. Μόνο τότε, θὰ δημι-
ουργοῦνταν οἱ συνθήκες καὶ τὸ κλί-
μα, αὐτὴ ἡ οἰκογένεια, αὐτὸ τὸ νοι-
κοκυριό, αὐτὴ ἡ ὁμάδα, νὰ μεγαλώ-
σει καὶ διευρυνθεῖ μὲ καινούρια μέ-
λη, πού θάθελαν νὰ ζήσουν, αὐριο
καὶ νὰ δράσουν στὸ χωριό, πράγμα
πού δὲν μποροῦν νὰ κάνουν σήμε-
ρα.

Ένας χώρος παραγωγικός (τοῦ
χωριοῦ μας), πού θὰ μπορούσε, ἀ-
ξιοποιούμενος ὀρθολογικὰ καὶ μὲ
σύγχρονα μέσα καὶ μεθόδους, νὰ
ἀποβεῖ πολλαπλάσια ἀποδοτικός, μέ-
νει, οὐσιαστικὰ ἀναξιοποίητος, ἀπὸ
μιά πρωτόγονη μορφὴ ἐκμετάλλευσης
καὶ συνεχῶς ὑποβαθμίζεται. Ἀποτέ-
λεσμα, ἕνας χώρος πού ἄλλοτε συν-
τηροῦσε ἕνα κόσμο ὁλόκληρο, νὰ
μὴ μπορεῖ, σήμερα, νὰ καλύψει τίς
ἀνάγκες λίγων οἰκογενειῶν.

Ξέρω, πῶς εἶναι ἕνα πρόβλημα
πολὺ δύσκολο καὶ φαντάζομαι τίς,
κάθε εἶδους ἀντιρρήσεις. Καὶ πρῶτα
ἀπὸ τοὺς ἰδίους, τοὺς ἄμεσα ἐνδια-
φερόμενους. Δὲν ξεπερνιοῦνται εὐ-
κόλα, ἀναστολές, συνθήκες καὶ νο-
οτροπία αἰώνων, γιὰ νὰ προχωρή-
σουν, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, σὲ συλλο-
γικὲς μορφές ὀργάνωσης τῆς ζωῆς
καὶ τῆς οἰκονομίας τους, ἐστὶ καὶ ἂν
αὐτὸ ζημιώνει κ ὕ ρ ι α α ὕ-
τ ο ὕ ς, ἀλλὰ καὶ γενικότερα τὴ
πορεία πρὸς τὴ πρόοδο. Αὐτοὶ θὰ
ΠΡΕΠΕΙ νὰ πεισθοῦν. Μὲ τὸ διάλο-
γο, τὴν ἐνημέρωση, τὴν συμβολή
ἀρχικά. Καὶ στὸ τέλος νὰ ΣΠΩ-
ΧΤΟΥΝ σὲ μιά τέτοια ἐπίλογη. Νὰ
ἀναγκαστοῦν, κατὰ κάποιο τρόπο,
στὴν μισθότητα τοῦ σωστοῦ καὶ
τοῦ σύγχρονου. Κι ἐδῶ εἶναι τὸ
δύσκολο. ΠΣΣΣ; Ὑπάρχει (κατὰ τὴ
γνώμη μου) ὁ τρόπος. Καὶ βρίσκε-
ται στὰ χεῖρα αὐτῶν (ἐμᾶς ὅλων).

• ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ 2ῃ ΣΕΛ.

πού δὲ ζοῦν πιά μόνιμα στὸ χωριό, διαλεγόντας ἕναν ἄλλο τρόπο ζωῆς, ἀλλὰ πού δὲν παύουν νὰ εἶναι Σουδανιώτες. Καί, τὸ σπουδαιότερο, δὲν παύουν νὰ ἀποτελοῦν τὴ μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἰδιοκτητῶν τῆς (γεωργ. - κτηνοτροφικῆς) ἐκμεταλλεύσεως γῆς, στὸ χωριό μας τὰ 4)5 αὐτῆς τῆς γῆς, εἶναι ἰδιοκτησία τῶν ξενιτεμένων (τῶν ἀστών)... θὰ λέγαμε) τοῦ χωριοῦ μας. Πού τὴν παραχωροῦν, βέβαια, σ' αὐτοὺς τοὺς λίγους πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφία, μὲ τὴ μορφὴ κάποιου ἐνοικίου. (Καί δὲν θὰ παύσουν, ἀσφαλῶς, νὰ τὴν παραχωροῦν). Αὐτοὶ ὅλοι, λοιπόν, ἔχουν τὴ δυνατότητα (ἀν τὸ θελήσουν) νὰ συντελέσουν ἀποτελεσματικὰ, στὸ νὰ διαμορφωθεῖ μιά καινούργια κατάσταση στὸ χωριό μας καὶ νὰ ξεκινήσει ἐκεῖ ἕνα ἐπιδοφόρο πείραμα σύγχρονης κ' ὀργανωμένης δραστηριότητος.

Κι' ἐδῶ φτάνουμε στὴν οὐσία τῆς πρότασης: ΝΑ ΑΛΛΑΞΕΙ, ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτήτες, ὁ τρόπος καὶ ἡ σημερινή μορφὴ παραχώρησης καὶ ἐκμετάλλευσης τῶν χωραφιών τους. Νὰ μὴ γίνεταί, αὐτὴ ἡ παραχώρηση, σὲ καμμιὰ περίπτωση, σὲ μεμονωμένα άτομα ἢ οἰκογένειες, ἀνάλογα μὲ τὴ συγγένεια, τὴ συμπάθεια, τὴ φιλία ἢ τὸ ἐνοίκιο. Ἀλλὰ σ' ἕνα ΟΜΑΔΙΚΟ ΦΟΡΕΑ, πού θὰ πρέπει νὰ δημιουργηθεῖ (ἢ καὶ στὸν ἤδη ὑπάρχοντα Πιστωτικό Συνεταιρισμό) πού θὰ παραχωρεῖ, μὲ τὴ σειρά, τοῦ, σὲ ὅσους (σήμε-ρα) ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφία καὶ τὴ γεωργία (ἢ καὶ σ' ὅσους θὰ θελήσουν ἢ θὰ μπορέσουν αὐριο, ν' ἀσχοληθοῦν). Μὲ τὴν β α ὁ σ κ ῆ, ὁ μ ω ς, π ρ ο ὕ π ο σ ῆ ΝΑ ΑΠΟΔΕΧΘΟΥΝ τὴν ἐνταξίαν τῶν καὶ νὰ ἀποτελέσουν μέλη αὐτοῦ τοῦ φορέα ἢ μίαν Ὁμάδα Παραγωγῶν, πού οἱ ἰδιοὶ θὰ ἀποφασίζουν. Κανένας δὲν θὰ ζῆμιωνε ἀπὸ μιά τέτοια προοπτική. Κι' ἀσφαλῶς ἐκεῖνοι πού θὰ εἶχαν, σίγουρα, νὰ ὠφεληθοῦν, θὰ ἦταν αὐτοὶ πού σήμερὰ ζοῦν καὶ παράγουν στὸ χωριό. Γιατὶ ἐστὶ μόνον θὰ ἐξανθρωπισθεῖ ἕνα ἄχαρο καὶ σκληρὸ ἐπάγγελμα, ὅπως τοῦ γεωργοῦ κτηνοτρόφου. Ἐστὶ θ' ἀποκτήσει καινούριο ἐνδιαφέρον μέσα στὸ κλίμα μιάς ὁμαδικῆς, συντροφικῆς προσπάθειας. Γιατὶ μόνον στὰ πλαίσια τέτοιων ὁμαδικῶν φορέων, μποροῦν ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ νὰ ἐκπονηθοῦν καὶ νὰ ὑλοποιηθοῦν προγράμματα σύγχρονης ἐκμετάλλευσης, μὲ συγκεκριμένα πλᾶνα καὶ στόχους: (Τόση γῆ καλλιέργεισθ, τόση βοσκήσιμη, τόσες οἱ δυνατότητες σὲ ζῶα, μὲ τόσο ἀνθρώπινο δυναμικὸ, αὐτὸς ὁ ἀπαραίτητος τεχνολογ. ἐξοπλισμός σὲ μηχανεῖς, ἐργαλεῖα κ.λπ. πού μόνον συλλογικὰ μποροῦν νὰ ἀποκτηθοῦν). Γιατὶ μέσα ἀπὸ τέτοιες ὁμαδικές προσπάθειες, μποροῦν νὰ ξεπηδήσουν καινούριες ἰδέες καὶ νὰ ὑλοποιηθοῦν πρωτοβουλίες, πού κανένας δὲ μπορεῖ καὶ δὲ τολμᾷ νὰ σκεφθεῖ ἀπὸ μόνος, ξεκομμένος κι'

ἀβοηθῆτος.

Γιατὶ μόνον μέσα ἐκεῖ μπορεῖ νὰ γίνετ μιά σωστὴ καὶ προγραμματισμένη κατανομή ἐργασίας, νὰ δραστηριοποιηθοῦν καὶ νὰ προσφέρουν ὅλοι, ἀνάλογα μὲ τὶς δυνάμεις, τὰ ἐφόδια καὶ τὶς ἱκανότητες, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡλικία ἀκόμα: Ἐκεῖ ὁ τοσομπαλὸς κι' ὁ καλλιερῆτης, ἀλλὰ καὶ διπλὸς ὁ τεχνικός, ὁ προγραμματιστής, ὁ διαχειριστής, ὁ συντηρητής τῶν μηχανημάτων. Κι' ἀκόμα ὁ πτηνοτρόφος, ὁ κονικλοτρόφος, ὁ μελισσοκόμος, ὁ καλλιερῆτης τῶν ὀρυμαγμάτων καὶ φαρμακευτικῶν φυτῶν, πού λέει ὁ λόγος. Καί, γιατί ὅχι, ὁ τυροκόμος, σ' ἕνα συνεταιριστικὸ τυροκομεῖο. Κι' ὕστερα οἱ γυναῖκες (αὐτὲς οἱ λίγες) νὰ δουλεύουν τὰ προϊόντα τῆς παραγωγῆς τους στὸ σπῆτι, ἀντὶ νὰ ξεκινήσει ἐκεῖ ἕνα ὀργανωμένη δουλειά, ἀπελευθερώνει χέρια καὶ ὥρες ἐργασίας, πού κατασπαταλοῦνται μέσα σὲ μιά μικρο-οικογενειακὴ μορφὴ ἐκμεταλλεύσεως, ἀντιπαραγωγικῆς καὶ καθυστερημένης γιὰ τὰ σημερινὰ δεδομένα.

Τὸ χωριό μας, ἀντικειμενικὰ, ἀποτελεῖ μιά γεωργοοικονομικὴ ἐνότητα, πού θὰ μπορούσε νὰ στηρίξει μιά τέτοια προσπάθεια. Ἀλλὰ καὶ θὰ μπορούσε ἀκόμα νὰ διευρυνθεῖ καὶ νὰ συντονιστεῖ μὲ μιά ἀνάλογη προσπάθεια στὰ διπλὰνὰ μας Τσεβάρη καὶ ἄνω Σουδενα, πού τὰ τρία μαζί ἀποτελοῦν μιά εὐρύτερη γεωργοοικονομικὴ ἐνότητα, μὲ αὐξημένο τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ. Ἄς γινότανε, ὁμῶς, ἀπὸ κάπου ἡ ἀρχή. Ἡ συγκυρία γιὰ μιά τέτοια πρωτοβουλία εἶναι εὐνοϊκή: Σύντομα θὰ ἐξαγγελθοῦν θεσμικὰ μέτρα ἀπὸ τὴ νέα Κυβέρνηση, γιὰ τὴν προώθηση τῶν ἐθελοντικῶν Ἀγροτοβιομηχανικῶν συνεταιρισμῶν. (Σ.Ε. Τὸ ἄρθρο γράφτηκε πρὶν τὴν ἐξαγγελτίαν τῶν Συνεταιρισμῶν Νέας Μορφῆς). Θέλουμε νὰ πιστεύουμε, πῶς τὰ κίνητρα θὰ εἶναι τέτοια, πού θὰ διευκολύνουν στὴν ὑλοποίησιν τέτοιων πρωτοβουλιῶν, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὴν αὐξημένης ἀρμοδιότητος στὴν Αὐτοδιοίκηση, ὥστε, αὐτὴ, νὰ παίξει πῶς σωστὰ τὸν ἀναπτυξιακὸ ρόλο στὰ χωριά μας. Σὲ μᾶς δὲ μένει, παρὰ νὰ προετοιμάσουμε τὸ ἐδαφος καὶ τὰ μυαλά, γιὰ μιά τέτοια προοπτική. Τὸ καλοκαίρι πού μᾶς ἐρχεται, ὅς εἰναι διαφορετικὸ ἀπὸ τ' ἄλλα... Ἄς καθίσουμε νὰ κουβεντιάσουμε ὅλοι μαζί τὴν τύχην τοῦ χωριοῦ, (τῶν χωριῶν μας) ὅσο εἶναι ἀκόμα καιρὸς. Μὲ τὸ χέρι στὴν καρδιά καὶ τὴ ματιὰ στὸ αὐριό. Χωρὶς κλάψεις καὶ μεμψιμοιρίες. Χωρὶς στενόκαρδους ὑπολογισμούς. ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ. Ἄτομα καὶ φορεῖς, μόνιμοι κάτοικοι καὶ ξενιτεμένοι. Κι' ἴσως κατὰ καλὸ νὰ βγεῖ, ἔστω καὶ τὴν τελευταία ὥρα.

Καὶ πρὶν τελειώσω, μιά παράκληση: Τοῦτη ἡ πρόταση μπορεῖ νὰ κατηγορηθεῖ γιὰ ὀτιδήποτε. Γιὰ ἐπιπολαιότητα, γιὰ ἀδικαιολόγητη αἰσιοδοξία ἢ γιὰ ἀθεράπευτο ρωμαντισμὸ. Ὅμως γιὰ τὴ καλὴ τῆς πρόθεσης, δὲν θάθελε, ποτέ, τὴν ἀμφισβήτηση.

ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Ὁ Κώστας Βαλάνος γεννήθηκε στὸν Ἐλαφτόπο καὶ πέρασε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του στοὺς Ἀσπαραγγέλους ὅπου δημιούργησε οἰκογένεια. Δίδαξε ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος σὲ σχολεῖα τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ τοῦ Παγοναίου καὶ ἀπὸ τὴν ἐφηβεία του ἀσχολήθηκε μὲ τὴ λογοτεχνία. Οἱ στίχοι του πού ἀκολουθοῦν —φανερὰ ἐμπειρασμένοι ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ παραοῦδι καὶ τὸν Κρουστάλλη— θρέθηκαν δημοτικῶς στὸ Γκιαννιώτικο λεύκωμα τοῦ 1913 «Ἡπειρωτικὴ Ψυχὴ». Ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ πεζὸ τοῦ ἀφῆρημα μὲ τίτλο «τὸ φλογέρα πού σκοτώνει». Ὁ Κώστας Βαλάνος πέθανε στοὺς Ἀσπαραγγέλους πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ '40.

Η ΒΡΥΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Σ' ἕνα πλατάνι, φουκτωπὸ, σ' ἕνα φηλὸ πλατάνι, κάτω τὸν τῆσπρον μάρμαρον κ' ἀπὸ τὰ χαμηλὰ δέντρα, πρέχει μιά θρύση θροσπρή, πρέχει μιά θρύση κρύα μ' ἕνα γλυκὸ καὶ λαγυρὸ, μ' ἕνα νερὸ πείρισμα. Τριγύρω της ἀπλώνονται κτηνάκια μαγεμένα πού πέρνουν ἀπ' τὴ θρύση τοὺς τὴν ὀμφορὰ, τὴ χάρι, τὸ γλέντι, τὴν ἀπόλαυσιν, τὴν πλυσιν, τὴ γλυκιά. Εἶναι βασιλεύσα αὐτὴ σὲ μαγεμένο θρόνο, ἕνα χωριὸ περιμέμφα σκιάδω κρατεῖ κατὰ της, πού κάθε αὐγὴ καὶ δειλινὸ, θράδι καὶ μεσημέρι στὰ πόδια της τὴ λατρεῖα καὶ τὴν ἀγάπην φέρει. Εἶν' τοῦ χωριοῦ ἡ πεταχτὴ καὶ γελαστὴ ψυχὴ σου μὲ τὴς χαρὲς τῆς ἀδελφῆς, τ' ἄθωκα της παιγνίδια, πού σπυρνομένη σέκεται, χεῖμῶνα καλοκαίρι. Στὸ πλατάνι τὸν ἴσκιο ἐκεῖ, στὰ κρυπαλλάνια της νερὰ γέδια, βασκαὶ καὶ πρὸδρα τὸ μεσημέρι κάκουν. Κάθε νυχτιὰ καλοκαιριοῦ φεγγαροφωτισμένη τ' ἀφῆδονα τὰ γλυκὰ δέντρα τὰ κάλλη της ὕμνανε.

ΘΡΗΝΟΙ

Ἐκεῖ πού πέφτει τὸ νερὸ τοῦ ἀσπρου καταρράχτης κ' ἀκούεται τὸ θογγητὸ μὲς πού γυρῶναι τὸ ρέμμα, ἔλα ἐκεῖ ν' ἀκούσουμε τοῦ πόνου μας τὸν κρᾶγτ' ὦ! ἔλα νὰ θρηνησουμε, νὰ χύσουμε τὸ αἷμα.

Ἐκεῖ ἀπάνω στὸ ραγιδὸ, πού σκορπίζουν τὰ γράμματα, ὅπου θρονοῦν τὰ σύννεφα κ' οἱ ἀστραπὲς φλογίζουν, ὦ ἔλα νὰ χορτάσουμε τὸ θρήνη, τὰ φαρμάκια, τ' ὀλαμῆρες, ὀλαμῆρες τὰ στήθια μας ξεσχίζαν.

Ἐκεῖ θαθεῖα στὴ ρεῖματὰ πού πέρνουν τὰ κάρφια, παχολογῶν οἱ σπηλιγῆς καὶ θὰ θαρεῖα γαστράζαν, ὅς πᾶμε γιὰ νὰ κλάψουμε τὰ νειάτα μας, τὰ χρόνια, πού στὴ γλυκεῖαν ἀγάπην μας πεθαίνουν, μαρμαρίζαν.

Στὸ σκαταδοῦ τὴν ἐρημιά, στὸ θρήνημα τοῦ Γκιαννῆ, ἐκεῖ πού κλαῖνε τὰ νερά, κρυφὰ μαρμαρίζαν, ἐκεῖ καὶ τὴν ἀγάπην μας, πού μέρια νύχτα λύνει, τὰ στήθια μας ἀδελφάκα ὅς κλαῖνε, ὅς θρηνοῦν.

Ἐκεῖ πού πέφτει τὸ νερὸ τοῦ ἀσπρου καταρράχτης πού στὸ Βορρὸν τὸ φύσμημα τὰ δένδρα μαρμαρίζαν, ἔλα ἐκεῖ νὰ χύσουμε τοῦ πόνου μας τὸν κρᾶγτ' ὦ! ἔλα νὰ θρηνησουμε ἐκεῖ ὅπου θρηνοῦν.

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΛΑΝΟΣ

ΑΝΘΛΟΓΙΑ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΑΛΚΗΣ ΜΥΡΣΙΝΗΣ - ΜΑΝΘΟΣ

(1903 — 1982)

ΥΣΤΑΤΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

Ὁ φαρμακοποιὸς Σταύρος Ἀγραμπελής, καθόταν μὲ τὴ γυναῖκα του στὴν τραπεζαρία τοῦ διαμερισμάτος των. Εἶχαν πειε τὸν ἀπογευματινὸ καφέ καὶ διαβάζανε. Ἐκεῖνος τὴν ἐφημερίδα κ' ἐκεῖνη κάποιο περιοδικό.

Ἡ γυναῖκα του εἶταν πραγματικὰ θαρροφτημένη ἀπὸ τὸ διάβασμα. Εἶχε συναντήσει φαίνεται κάποιον ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον κα' εἶχε ξεκαθαρίσει. Ἐκεῖνος, πῶς ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα του, εἶχε πείσει σὲ θαθεῖα πείσθη. Εἶχαν γυρίσει πρὶν ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἀπὸ τὸ Λονδίνο, ὅπου εἶχαν ἐξετασθεῖ γιὰ τὴν ἐνοχλήσιν, πού τὸν βασάνιζαν τόσο καὶ τώρα καὶ δὲν ἤξερε πού νὰ τὴν ἀποδώσει. Τὸ χρώμα του εἶχε ἀλλάξει σιγά, σιγά κ' εἶχε πάρει μιά μολυβωμένη ἀπόχρωση, κάπως διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν λεμονοκίτρινήν των ἐκτερεῖαν. Οἱ γνώσεις του δὲν τοῦ ἐπέπεσαν ν' ἀμφισβητεῖ. ὅτι καὶ δὲν πᾶνε καλὰ μὲ τὸ σκεῖτο του. Κ' ἦθελε νὰ δεδαιωθεῖ.

Σ' αὐτὰ πού ἔρχον ἀκόμα τὰ λόγια τοῦ ἀγγλοῦ καθηγητῆ, πού ἐπαῖν μὲ πειρημένα κρυφὰ, καθὼς ἀγγλίζαν τὴν ψυχὴν του.

«Προχωρήσῃτε κέρρωση τοῦ ἥπατος. Δὲν μπορῶ νὰ ὑποσχεθῶ τίποτε εἰπε ὁ καθηγητῆς, μ' ἐκεῖνη τὴ γνωστὴ ψυχρότητα των γιαννῶν, πού σοῦ ἀφῆκε τὴν ἐντύπωση πὼς τοὺς ἐνδιαφέρει περισσότερο ἡ ἀκρίβεια τῆς διάγνωσης, παρὰ ἡ πραγματικὴ μοῖρα τοῦ ἀρρώστου.

Τὸν παρακάλεσε νὰ μὴν πει τίποτε στὴ γυναῖκα του. Νὰ τὴ δελεάσει μάλιστα ὅτι δὲν εἶναι τίποτε σοβαρὸ καὶ πὼς δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ παρατείνων τὴ διαμονὴν τους στὴν Ἀγγλίαν.

Ἰσχυρὰ ἀπὸ τὴν ἐξέταση ἔδειχνε χαρούμενος κ' εὐχαριστημένος πού θὰ γύριζαν χωρὶς ἀργαπορία ἀπὸ σπιτάκι τους.

Ὅμως, μόνον ἐκεῖνος ἤξερε τὴν πικρὴ ἀλήθεια, μὴ τὴν ἐκρυβε μὲ κάθε τρόπο ἀπὸ τὴ γυναῖκα του γιὰ νὰ μὴ πικραθεῖ ἀπὸ τώρα. Εἶταν τόσο εὐαίσθητη καὶ σπαραγγική.

Χαμήλωσε τὴν ἐφημερίδα καὶ τὴν κρυφοκοίταξε, καθὼς γύριζε τὴ σελίδα τοῦ περιοδικοῦ.

Πῶς τὴν εἶχε ἀγαπήσει τούτη τὴ γυναῖκα!

Τὴ γινώριζε ἀπὸ παιδί. Μαθητῆς ἀκόμα στὸ Γυμνάσιο, τὴν εἶχε ἐρωτήσει γιὰ τὴν ὀμορφιά καὶ τοὺς καλοὺς της τρόπους.

Δὲν εἶχαν πολλὲς σχέσεις. Εἶχαν γνωρισθεῖ οἱ δυὸ οἰκογένειες σ' ἕνα φίλιν τοῦ σπῆτι καὶ φαίνονταν κ' οἱ δυὸ τους εὐχαριστημένους γιὰ τὴν σύμπτωση.

Μὲ τὸν καιρὸ ἡ γνωριμία τους ἔγινε στενότερη. Κι' ἡ οἰκογένειά της ἔβλεπε μὲ συμπάθεια τὸ φιλικὸ τους δεσμό.

Ἐκεῖνη, τελείωσε τὸ Γυμνάσιο, μὴ δὲν προχώρησε πὺρ πέρα. Ἐμνε νὰ βοηθήσει τὴν κάπως φιλάργωστη μητέρα της στὸ νοικοκυριό, καὶ κάποτε καὶ τὸν πατέρα της στὸ μεγάλο ἐμπορικὸ του.

Ὁ Σταύρος τελείωσε τὴ φαρμακευτικὴν στὸ Πανεπιστήμιο καὶ ἔπειτα παρουσιάστηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν στρατιωτικὴν του θητεία. Τὴν ἔβλεπε ταπεινὰ τὴς διακοπῆς καὶ ἀργότερα ὅταν περνοῦσε τὴ σύνορον ἐκεῖ του κοντὰ στοὺς δικούς του.

Τότε τοῦ ἔγινε κ' ἡ προσέγγισις.

Χάρηκε εὐλαχρῶς, μὴ προτιμῶσε νὰ τελειώσει καὶ τὸ στάδιο τῆς στρατιωτικῆς ἐξάσκησης κ' ὕστερα ν' ἀνοίξει δικὸν του φαρμακεῖο καὶ νὰ ἐπιμεληθῇ οἰκογένειαν.

Μὴ ὁ πατέρας τῆς κοπέλλας τὸν ἔπεισε νὰ προχωρήσει ἀπὸ τὸν πρῶτον ὑπόσχεσιν πὼς θὰ σταθεῖ ἀπὸ πλευρὰν τους σὲ κάθε δύσκολη περίπτωση. Τὸν ἐκτιμῶσε καὶ εἶχε διασθανθεῖ ἀπὸ καιρὸ καὶ τὴν ἀγαπῶν τῆς μοναχοκόρης του.

Ὁ Σταύρος τὰ θυμᾶται τώρα ὅλ' αὐτὰ καὶ θαρεῖα μελαγχολία τὸν πλημμυρίζει στὴ σκέψιν τῆς καταραμένης ἀρρώστιας του, πού ἀρτὴν γιγνῶσκα θὰ τὸν χωρήσει ἀπ' ὅτι εἶχε ἀγαπήσει περισσότερο στὴν ἡμέραν.

Καυδοῦνσε τὸ τηλέφωνο.

Ἡ γυναῖκα του θάσπριε νὰ πάρει τὸ ἀκουστικό. Ἰσχυρὰ τὴν ἀκούσε νὰ λέει μὲ πρυφερότητα:

«Καλὰ παιδί μου. Θὰ σὲ περιμένουμε».

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸ μέρος τοῦ τοῦ ἐξήγησε:

— Ἡ Νάνη εἶπνε. Ἐτοιμαζόταν νὰρθε: μὲ τὸ μικρὸ, μὴ κάποια φίλη της τηλεφώνησε πὼς θὰ περάσει νὰ τὴν δεῖ καὶ τὴν περιμένει. Μὰ δὲ θ' ἀργήσει νὰ ξεμπελῇ καὶ νὰ ῥθεῖ.

Δὲν εἶχε προφάσει νὰ ξενακαθίσει: στὴ θέσιν της ὅταν τὴν ἔβλεπε μετ' ἡν κοφτὴ ἐρώτησή του:

— Τίνος παιδί εἶναι;

Ἀπορημένη ἀπάντησε μὲ τὸ δικὸ της ἐρώτημα:

— Ποῖος;

— Ποῖος ἄλλος ἢ Νάνη!

Ἀντήρξη καὶ παραρημένη πῆγε κοντὰ του καὶ τὸν χάιδεψε στὰ μαλλιά, λέγοντας:

— Τὴ ἔχεις ἀπὸθε Σταύρο; Δὲν αἰσθάνεσαι καλὰ; Θέλεις νὰ τηλεφωνήσω στὸ γιαννῆ;

Τῆς ἔπεισε πρυφερὰ τὸ χέρι.

— Ὅχι, ὅχι. Δὲν ἔχω τίποτε. Μὰ ἕνα μικροῦ, μὴ ἀμαρτία μου ἴσως, μοῦ δαράννει τὴν ψυχὴ τόσα χρόνια. Καὶ θάθελα νὰ τὴν ξαλαφρώσω.

Θ' ἀργήσει νὰρθε:

— Δὲν ξέρω. Θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴς διαθέσεις τῆς φίλης της.

— Τότε ἔχουμε καιρὸ. Οἱ γυναῖκες ὅταν ἀρχίζουν τὴν κουδέντα ξεχνιοῦνται κάποτε τόσο πού ἀφήνουν καὶ τὸ φαί νὰ κρεῖ.

Καὶ χαμογελῶντας της:

— Ὅχι, ἐσὺ δέβαινα, γιὰτὶ κάθε κανόνας ἔχει καὶ τὴς ἐξαίρεσεις του, μὴς μαθαίνανε στὸ Σχολεῖο.

Ἰσχυρὰ τὴν τράβηξε περισσότερο πρὸς τὸ μέρος τοῦ καὶ συνέχισε.

— Σὲ παρακαλῶ, κάθισε πλάι μου. Θέλω νὰ σοῦ ἐξηκολογηθῶ. Μὰ μὴ μὲ διακόψεις, μὴ μὲ ρωτᾷς τίποτε πρὶν τελειώσω.

Κι' ὅταν ἐκεῖνη κάθισε πλάι του, ἀρχισε.

— Δὲ θὰ σοῦ θυμῶν τὰ παλιὰ μας χρόνια. Τὰ χάριμα κοντὰ σου ὅσο λίγοι ἀνθρώποι στὴ ζωὴ τους. Καὶ θεωροῦσα τυχερὸ τὸν αἰνὸ μου πού σ' ἐγγινῶσα καὶ σ' ἀγάπησα. Τὸ μαρτυριοῦ μου ἀρχισε ἀπὸ τὴν μέρα πού ἦρθε στὸν κόσμο ἡ μικρή.

Θυμᾶσαι: μὲ πόση θέρμη σὲ φίλησα ὅταν χαρούμενη μὲ περιμένες νὰ μοῦ πεῖς τὸ μεγάλο νέο: ὅτι ἐμεινες ἐγκυος;

Ἐ, ἀπὸ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο βράδι ἀρχίζε νὰ σπάζει καυτὸ στὴν ψυχὴν μου τὸ δηλητήριο τῆς ἀμφισβήτησης. Ἐχασα τὸν ὕπνο μου. Δὲν εἶμουν βέβαιος ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ πού ἐπρόκειτο νὰ γεννηθεῖ.

Τὴν εἶδε ἐτοιμὴ νὰ διαμαρτυρηθεῖ καὶ τὴ σταμάτησε:

«Μὴ ταραξῶσαι, σὲ παρακαλῶ» ἀφῆρ μὲ νὰ τελειώσω. Θὰ μὲ κατελάσεις ποτεῖνα».

Ἰσχυρὰ συνέχισε.

«Ἡ ἀπόσπ μου δὲν εἶταν παράλογη. Εἰγὼ ἤξερα τὴν πιθανὴν ἀναπηρία μου. Κι' ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχίζε: τὸ μαρτυριοῦ μου».

Ὅταν ὑπηρετοῦσα στρατιώτης μὴ ἐμφανίστηκε μὴ ἀρρώστια, πού τὴ λένε φυματικὴ ἐπιδημιολογία. Θεωρεῖται κατόλογο κάποιος ἄλλης θαρεῖας ἀρρώστιας καὶ προσβάλλει: τὰ γενετήσια ὄργανα.

Ὁ στρατιωτικὸς Ἀρχίατρος πού μὲ ἐξέτασε μοῦ εἶπε ὅτι χρειαζόμασθα ἐργαστήριον. Τὸν παρακάλεσα νὰ μὲ ἀφῆσει νὰ σκεφθῶ καὶ νὰ σιγηννοθῶ μὲ τοὺς δικούς μου. Μὰ δὲν εἶπα τίποτε σὲ κανένα. Πῆγα στὸν παλιὸν μου καθηγητὴ καὶ μὲ σύστησε σὲ φίλον του, εἰδικὸν καθηγητὴν οὐρολόγο. Ἐκεῖ μὴ προσπάθεια ν' ἀποφύγετε τὴν ἐργαστήριον. Δὲν πέτυχε. Φοβήθηκε μήπως περνοῦν τὰ νεφρά. Ἡ ἐργαστήριον εἶταν ἀπαραίτητη.

Μοῦ ἐξήγησε ὅτι πρόκειται γιὰ μιά μικρὴ ἐπέμβαση, πού πιθανὸν νὰ ἔχει σὺν ἀποτελεσμά φερικὴν στείρωσιν, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζει τὴ σεξουαλικότητά μου.

Ἀντέδρασα καὶ τὸν ρώτησα:

«Ὅστε θὰ καταπολεμῶ νὰ μὴν ἀγαμῶς σὲ ὅλην μου τὴ ζωή».

Μοῦ ἀπάντησε:

«Δὲν τὸ νομίζω. Σὲ ὅσα ζευγάρια λείπουν τὰ παιδιά, ὑπάρχει κά-

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΛΑΝΟΣ

ποια άπορμή που δεν την ξέρουν και οι ίδιοι. Σε σένα ή περίπτωση της στεριόσεως είναι πιθανή. Μά δεν επιτρέπεται να την προσεγγίσουμε.

Με έπεισε και ή επέμβαση έγινε.

Πολλές φορές πριν από το γάμο μας είχα αποφασίσει: να σε ενημερώσω γι' αυτό το θέμα, μά μου έλειψε το θάρρος. Η συνειδητή μου επαναστατούσε, μά σ' αγαπούσα τόσο πολύ και δεν ήθελα να σε χάσω.

Ο γάμος μας δεν καρποφόρησε. Τότε κατάλαβα ότι ή άναπηρία μου φταίει. Κι' άρχισα να υποφέρω στα κρυφά. Πιο πολύ δέ όταν σ' έβλεπα με πόση λαχτάρα άγκάλιζες τα μικρά των φίλων μας.

Μά όταν μου φανέρωνες πώς περιμένεις παιδί το μαρτύριό μου έγινε καθημερινό, άβάσταχτο. Είχε πληγωθεί ο άνδρικός μου έγωτισμός — τόσο βαθιά, που πολλές φορές εύχόμουν να συμβεί κάτι και ν' αποβάλλεις ή το μωρό να γεννηθεί νεκρό.

Γιά διαζύγιο δέ σκέφτηκα ποτέ. Θά έπρεπε να ταπεινωθώ άποκαλύπτοντας την άναπηρία μου. Και δέ θα το έκανα ποτέ. Έγερτα, δεν ήθελα να σε χάσω. Σ' αγαπούσα πάντα με την ίδια θερμότητα. Μ' ένοχλούσε μόνο φοβερά το μωρό που θα έμπαινε ανάμεσά μας. Κι' όταν γεννήθηκε και σ' έβλεπα να π' άγκαλιάζεις με τόση λαχτάρα, άρχισε να ζυπνάνει μέσα μου ή αντίπαθεία γι' αυτό το άκακο πλάσματάκι, που έφτανε τα όρια του δάρδάρου μίσους.

Ω, να ήξερες πόσες φορές σκέφτηκα να ρίξω κάτι στο γάλα του, ή να σερνωθώ την ώρα που κοιμόσουνε και να του κόψω μία δηλητηριάζουσα ένωση ή να το κουκουλώσω μ' ένα μαξιλάρι γι' να πάθει από άσφυξία.

Μά τρώμαζαν κι έμένα τον ίδιο όλες αυτές οι έγκληματικές σκέψεις, που κάποτε έλεγα πώς θα τρελλαθώ ή θα δώσω, από λάθος, άλλα φάρμακα, αντί εκείνα που έπρεπε, και θα καταστραφούμε ή θα σπάσω έγώ στη φυλακή.

Έσύ είσουν τόσο χαρούμενη κι' άρρωσμένη στη φροντίδα του μωρού, που ή δεν πρόσεζες την άλλαγή στο φέρεμά μου, ή την άπέδικες σε άλλες άφοριές.

Είταν τόσο το μαρτύριό μου ώστε δέ δάσκαζε και πήγα στον καθηγητή που έκαμε την επέμβαση. Του περιέγραφα την ψυχολογική μου κατάσταση και του ζήτησα να με βοηθήσει.

Μου μίλησε σαν επιστήμονα. Αυστηρός και ψυχρός στις κρίσεις του. Και από τέλος κατέληξε:

«Αφού έκρυφες από την γυναίκα σου την άναπηρία σου — όπως δεν είχες δικαίωμα ίσως — και λές ότι την αγαπάς με πάθος και την εμπιστεύεσαι, γιατί κατέχεσται από αυτήν την νοσηρή άγωνία, που δεν ξέρεις που μπορεί να σε οδηγήσει;

Τόν ευχαρίστησα κι' έφυγα. Μά ή καρδιά μου ήταν κρύα. Κατάλαβα πώς σε όλα ελπεν είχε δικαίο. Μά ή πληγή μου δέ γιατρεύτηκε. Άκριβώς όπως συμβαίνει και με τα φάρμακα. Τά δίνουν οι γιατροί, μά δέ γιατρεύουν όλες τις άρρώστιες. Και ή δική μου ήταν βαρεία. Είχε ματώσει βαθιά ή ψυχρή μου.

Η γυναίκα του τον παρακολουθούσε με προσοχή. Κατάλαβε την έσωτερική του ένταση και ταράχη και θέλησε να τον διακόψει.

...«Όχι, όχι, άγάπη μου — τής είπε — κοιτάζοντάς την με τρυφερότητα. Άφ'η με να τελειώσω πριν έρθουν».

Συνέχισε την εξομολόγησή του.

«Οι μέρες κι' οι μέρες περνούσαν κι' ή άγωνία μου μάκρυνε. Κι' είναι περίεργο. Έσένα ίσως να μ' έλειπε σαν και πρώτα, μά δέ σε μισούσα. Μόνο ή μικρή μου ήταν άνυπόφορη. Όταν ήσυχάζει κι' είνον μαζί σου τότε μόνο γελήγνα. Ένοιωθα ξαλαφηνμένος.

Πολλές φορές τη νύχτα προσπαθούσα να θυμηθώ το μυθιστόρημα του Ντανιούσιο, νομίζω, «ό άθωος», που με είχε συγκινήσει πολύ στα μαθητικά μου χρόνια. Μοιάζει, από όλα μπορώ να θυμηθώ, κάπως με την περίπτωση μου. Γιατί κι' εκεί ο ήρωας του μυθιστορήματος «ό άθωος» ήταν ένα μωρό.

Δεν μπορούσα να θυμηθώ όλες τις λεπτομέρειες, μά ή λέξη «άθωος» είχε μία ευεργετική επίδραση στην ψυχική μου κατάσταση. Με ήσυχάζε. Έπαναλαμβάνω σαν ξόρκι τη λέξη «άθωος», κοιτάζοντας πρὸς το μέρος της κούνιας με το μωρό και ξαλαφρυνόμενος κοιμόμουν. Μά ή λύτρωση ήρθε άναπάντεχα.

Μία μέρα μπήκε στο φαρμακείο ένας μεσήλικος χωρικός και μου

ζήτησε τα φάρμακα που του είχε γράψει ο γιατρός γι' τη γυναίκα του, που ήταν άρρωστη. Κρατούσε από το χέρι μία χαριστική και πολύ φροντισμένη κοπελλίσα 2-3 χρόνων.

Του έδωκα τα φάρμακα και δεν ξέρω πώς μου ήρθε και τὸν πόντησα:

«Αγρονιά σου είναι;»

Χαμογέλασε κι' έλο το πρόσωπό του φωτίστηκε.

«Τι λές, κύρ-φαρμακέμπορα! Κορίτσι μου είναι και την καμρώνω».

Στο χωριό οι μάγκες με πειράζουν και μου λένε:

«Μπαρμπα Στάμο! άγριοτριανταφυλλιά φύτευες στον κήπο σου. «Τους φασκελώνω κι' άποκρίνομαι».

«Χαζοί που είστε. Στον κήπο μου δέ φύτευα; Είναι ούλολό μου και δεν τη θάω σε κανένα κι' άς λές ότι κότε το ξερό αρ».

Τήν πήρε στην άγκαλιά του, τη φίλησε και μου είπε, χαλαρώνοντας:

«Κοίταξε κι' έσύ, κύρ-φαρμακέμπορα, πόσο μου μοιάζει ή άλάτσιο!»

Τήν ίδια στιγμή, σαν γέμισε κάποιο θαύμα, ένιωσα πὸς να έρωσ έφυγε από μέσα μου. Η ψυχή μου είχε ξαλαφρώσει. Είχα ληστροωθεί.

Πήγα πλάι του και χαϊδεύοντας τη μικρή τη ρώτησα: «Πώς σε λένε;»

Δεν άπάντησε. Μά ο πατέρας της την ένθάρρυνε:

«Πες μπαρμπα, γλυκειά μου, πὸς σε λένε;»

Η μικρή φέλιξε νεροπαλά: «Τριανταφυλλιά».

«Στο πείσμα των χαζών του χωριού είπα του γονιού και τη έέφτισε Τριανταφυλλιά. Κι' αλήθεια, δεν τής ταιριάζει;»

«Πολύ-πολύ» — του είπα χαρούμενος κι' ύστερα πήρα μία παλιά κούκλα, ξεχασμένη στο ράφι από παλιότερη διαφήμιση και της την έδωκα.

Τήν έσφιξε στην άγκαλιά της, και τα μάτια της φωτίστηκαν από χαρά και συγκίνηση.

«Τριανταφυλλιά μου, πες ευχαριστώ στον κύριο» την πείραξε ο πατέρας.

Η μικρή έβαλε το χεράκι της στο στήθος και ψέλλισε φηριστά:

«Ο άρρωστος φαρμακοποιός σάπασε μία στιγμή σαν να τον πόνιζε μία γλυκειά συγκίνηση. Έσφιξε το χέρι της γυναίκας του και συνέχισε:

Ποτέ δέ θα μπορέσω, όσο κι' αν προσπαθώ, να σου περιγράψω πὸς ήχρησε μέσα μου εκείνη ή φωνούλα. Σαν να ήταν θεϊκό κάλεσμα στη ζωή».

Όταν έφυγαν έκαμα κρυφά το σταυρό μου κι' άπορνήστη να έρθει ή ώρα να κλείσω και ν' άνέβω άπάνω να ιδώ το μωρό. Το ένομιούσα, το λαχταρούσα όσο ποτέ. Ήθελα να το πάρω στην άγκαλιά μου, ν' άπολαμβάνω το χαμόγελο και την καθαρότητα της ματιάς του. Μά συγκρατιόμουν γι' να μ' ή παρατηρήσεις την άπότομη άλλαγή στη σάση μου.

Βιαζόμουν να μεγαλώσει, να μπορώ να μιλήσω μαζί της. Κι' την καμρώνω. Και δεν μπορείς να φανταστείς πόσο ύπόφερα από άρρώστια. Φοβάμαι ότι έγινε ένοχλητικός στον παιδάτο με τις συχνές έρωτήσεις και την άνησυχία μου, που δέ μπορούσα να κρύψω. Τά άηγάπη μοιραζόταν έτσι στις δυό σας. Κι' ένοιωθα ότι ή ζωή μου είχε κληρονομηθεί: πὸς παίρνει ένα ξεχωριστό νόημα.

Τὸ κορψίωμα της ετυχίας μου, όμως, — γιατί, τί άλλο είναι ή ετυχία; — τὸ έζησα όταν την ένοιωσα από μπράτσου μου κι' ένιωθαμε τα σκαλά της Έσκλησίας όπου μάς περιέμενε χαρούμενος ο Μανης κι' οι άλλοι καλεσμένοι στο γάμο τους.

Πάλι σταμάτησε γι' λίγο.

Η γυναίκα του, που ένοιωθε τη βαθειά του ίκανοποίηση και συγκίνηση, θέλησε κάτι να πει.

Δεν την άφηρε.

«Λία μου, σε παρακαλώ μ' ή μου πεις τίποτε. Άφ'η με να ένωσ ζήσω γι' ά λόγο τώρα την κρυφή χαρά και περιηρόνεια εκείνης της

• ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ 144 ΣΕΛ.

«ΠΕΝΤΑΡΑΝ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΡΑΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΝ»

νινα' «πρόσφυς», όπως έλεγε.

Έπέστρεψε απ' τους πρώτους,

όταν σπαμάτησε το κακό, και δο-

ήθησε να διορθωθούν από χωριό,

όσα ήταν δυνατόν να διορθωθούν.

Απ' αυτά όμως όλα, ίσως κι' απ' την ήλικία που προχώρησε, έγινε

«αύχαρστητος» όπως λένε στο Ζα-

γόρι. Και κάποτε τάβαζε με με-

ρικούς απ' τους χωριανούς του

κάτι το έξαιρετικό και δυσέμετο.

Αντέδρασε όσο μπορούσε να μ' ή

γίνε: εκεί το δικάστηριο και, σαν

δεν τα κατάφερε, θυμωμένος το

ανάλασε «Μέγαρον της μοχθηρί-

ας» έννοώντας πὸς επέμεναν να

χυστεί εκεί κάποιοι απ' τους χω-

ριανούς του, από κακία πρὸς αὐ-

τόν και γι' άνεπαρόχρητη ζήμιά

του.

Του Λεωνίδα Γ. Τσαούση

γι' τις παραλείψεις ή και τις ύ-

περβολές τους, όπως τις έδωσε

έκείνος. Με πρώτον τὸν πρόεδρο,

τότε, και άνεφί του Σπέρμο

Δούδη, που τὸν έλεγε «ρόδο».

Δηλαδή σκληρό και πεισιπιάστη,

που έκανε πάντα το κεφάλι

του και δεν ήθελε ν' άκούσει κα-

νέναν γι' αὐτή ζήτηματα του χωρι-

ού. Και δεύτερον τὸν Κώστα Βουλ-

τζιώτη, που τὸν χαρακτήριζε με

το στίχο απ' το ποίημα γι' αὐτό

χρόνο: «Ο γέρον φθονερὸς και

τὸν έργων έχθρὸς».

Κι' εκείνοι όμως δεν «τὸν χάρι-

ζαν κάστανα». Έτσι: ο άνεμὸς

του ο Σπέρμο τὸν έλεγε Κασάν-

δρα, που προφήτευε τα κακά και

ποτέ καλό. Κι' ο Κώστα Βουλτζ-

ιώτης, τριώροφο μέ... ένοικίοντο

το τελευταίο πάτωμα! έπειδὴ ή-

ταν ψηλὸς και —κατ' αὐτόν— ά-

μυλὸς!

Όλα αυτά, βέβαια, δέ λέγον-

ταν από κακία. Κι' ήταν απ' εκεί-

να που έδιναν στη ζωή χάρη και

τήν έκαναν να κινάει με γέλιο

και με κάποιο ιδιόμορφο κι' εύχά-

ριστο νόημα, που μόνο στο Ζαγό-

ρι τ' έδρασαν. Γιατί όλοι σέβονταν,

έντιμοσαν κι' αγαπούσαν τὸν

κύρ - Θεοφάνη.

Πρόθεσή μου όμως δεν είναι ή

παρουσία ολόκληρου ήρωα γρά-

πτὸς γι' αὐτό Θεοφάνη Φραγκού-

λη —ό μὸς ήταν άλλωστε και

πολύ δύσκολο—, αλλά ένα από

περισσότερο, απ' τα τελευταία της

ζωής του, και την αντίδρασή του

σ' αὐτό, που μὸς έκανε έντύπωση:

«Ήταν κάποιος απ' τα πρώτα

χρόνια της δεκαετίας του 1950—

δὲ θυμὸς άκριβὸς ποῖ—, που

τε λεπτά— ως το Σχολείο. Κι' ο

μνὸς το νεο δικάστηριο του Δη-

μο. Σχολείου. Κατὰ σύμπτωση—

έτσι πιστεύω έγώ— κι' έπειδὴ ή-

το κατ' αὐτόν—, σε ούκ έπε-

δο μπροστά απ' το σπίτι του. Έ-

τσι πέρασαν τα χρόνια κι' ήρ-

οι ούλολοι, ή κατοχή κι' ο έμ-

πύρις. Όλα αυτά τα κακά, το

έντονο πάλι, με το τελει-

ωτο γιόρταρο απ' τα πρώτα. Ο

κύρ - Θεοφάνης στενοχωρήθηκε

και ταλαιπωρήθηκε πολύ, καθώς

έναντιματτε ν' άφ'ησε το σπίτι:

«Αί, και ν' άφ'ησε το σπίτι: πό-

σο σπιτιού του παράθυρα, πό-

σο, και να κατεβεί στα Γιάν-

Έκείνο το χρόνο δεν ήρθε να

μ' ή χαϊρέτησε και να μ' ή δώσει

τις εύχες του γι' αὐτό Καλοκαίρι,

όπως το συνήθιζε. Αὐτό μὸς έκα-

νε έντύπωση και ρώτησα:

— Τι γίνεται; ο Κύρ - Θεοφά-

νης;

— Ά, δεν ξέρεις, μὸς είπαν:

είναι πολύ στενοχωρημένος, έπει-

δὴ έχουν το Σχολείο μπροστά

στο σπίτι του.

Τὴν άλλη μέρα, που τὸν συνάν-

τησα στο μεσοχώρι, με χαϊρέτη-

σε, χουφτιάζοντας τα χέρια μου

μες τα δικά του, και με ρώτησε

ύστερα απ' τα πρώτα λόγια που

αλλάξαμε:

— Τὸ είδες;

— Ποιό; ρώτησα.

— Τὸ μέγαρον της μοχθηρίας.

Τάχατα κάπως και ξαναρώτη-

σα:

— Έννοείτε το Σχολείο;

— Ναι! μούειπε.

— Όχι! άπάντησα.

— Έ, τότε, σε περιμένω το ά-

πόγευμα να τὸ ιδείς και να τὰ

πούμε.

Και λέγοντας αὐτά μὸς ξανά-

σφιξε τα χέρια, όπως τὸ κρατού-

σε, επαναλαμβάνοντας τις εύχες

του γι' αὐτό Καλοκαίρι και, διαστει-

λά, ξεκίνησε άνεβαίνοντας το κα-

λοκαίσιμο γκαλιντερό του κεν-

τρικού δρόμου απ' το μεσοχώρι

το Σκαμνέλι, πρὸς το σπίτι

του. Κι' αφού προχώρησε μερικά

θήματα γύρισε με κύτταζε κι' έ-

πανάλαβε κάπως έντονα:

— Σε περιμένω πρὸς τὸ ξεχα-

σεις.

Τὸ απόγευμα της τῆς μέρας

άνέδρα απ' το σπίτι μου —πέν-

τε λεπτά— ως το Σχολείο. Κι' ο

μολονό απ' ένθουσιάζτηκε καθὼς

άνέδρασε ένα πολύ άμυρρο δικά-

στήριο καλοκαίσιμο με παλαιή

τη πέτρα και κεραμική στέγη

με εύρυχωρή αίθουσα διδλίας,

γραφείο και κατοικία δασκάλου

και με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

καί με μία άλλη άπερφομένη σε

αὐτό έργο: το απόστημα που χυ-

ριού; Νά το κατηγόρησω; Άδύ-

νατο. Νά το επαινέσω, όπως ήταν

το σωστό; Αά πρόσθετα βάρος στη

στενοχώρια του κύρ - Θεοφάνη.

Έτσι, μπερδεμένος κι' άνήσυχος,

προχώρησα πρὸς το σπίτι

του κάπως μετανοιωμένος, που

τοῦ έποσέθηκα ότι θά πήγαινα.

Τὸν δόηκα να κάθεται στην πόνη

νη πολυθρόνα του κάτω απ' τη με

γάλη φουντουκιά, που σκέλε το

μεγαλύτερο μέρος της αλλής του

ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ ΚΩΔΙΚΑ

τῶν Ἐπάνω Σουδενῶν τοῦ Ζαγορίου

Σελίδες ἀριθμημένες 513 καὶ σελίδες χωρὶς ἀριθμὸ 15
Χρονολογεῖται τὸ ἀντίγραφο ἀπὸ τὸ 1832
Περιεχόμενόν του ἡ αὐτοδιοίκηση τῆς κοινότητος καὶ ἡ
πορεία της 30 χρόνια τεκμηριωμένη
Σελ. 368 - 369 1856 Μαΐου 20 Ἐπάνω Σουδενά
ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ

Ἐπιτροπικὸ ἔγγραφο

Διὰ τοῦ παρόντος ἐπιτροπικοῦ ἐγγράφου δηλοποιεῖ ἡ παρεννεύουσα κοινότης τοῦ χωριοῦ μας ὅτι σήμερον εὐχαρίστως διορίζει ἐπιτρόπους τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας τοὺς Κυρίους Μιχαὴλ Σακελλαρίου (ἀδελφὸ πλὴς γιανγιάς μου, διευθυντὴ τῆς Σχολῆς Μονοδενδρίου 35 χρόνια) Γεώργιον Α. Δόνον, Ἀναγ. Μιντερλῆν, Διαμάντην Οἰκονόμου (προπάπο μου) καὶ Νικόλαον Τσίντσον, ἰοῖτινες ὀφείλουσι πρῶτον νὰ παραλάβωσι τὰ βιβλία τῆς Σχολῆς καὶ νὰ ἔχωσι δι' αὐτὰ κατάλογον, τὸν ὁποῖον νὰ καταστρώσωσι εἰς τὸ βιβλίον τῆς Σχολῆς.

Νὰ προσπαθῶσι παντοιοτρόπως νὰ παρακινήσωσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀφῆνται ἐλὲν (δωρεές) διὰ τὴν σχολὴν μας

Οἱ αὐτοὶ ἐπιτροποὶ ὀφείλουσι νὰ παραλάβωσι τὸν κοινὸν Κώδικα, ὁστὶς θέλει φυλάττεται εἰς ὅντινα ἐξ αὐτῶν ἐγκρίνει ἡ κοινότης, ὅταν δὲ εἶναι ἀναγκαῖος διὰ τινὰ κοινὴν ὑπόθεσιν θέλουσι τὸν διδοῖν συγκαταθεσὶν τῆς κοινότητος.

Νὰ ἐπιμεληθῶσι οἱ Ἐπιτροποὶ νὰ συναθροίσωσι καὶ ὅσα κοινὰ ἔγγραφα εἶναι σκορπισμένα εἰς τοὺς χωριανούς.

Νὰ πληρώσωσι τρεῖς τοῦ ἔτους τοὺς ἱερεῖς μας, οἵτινες νὰ κάμνωσι ἰσχυροῦς ἰσχυροῦς ἰσχυροῦς καὶ τῆς νεκρωσίου ἀκολουθίας ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τῆς σχολῆς. Τὸ παρὸν θέλει ἀντιγραφῆ εἰς τὸν κώδικα τοῦ χωριοῦ μας, ὅπου καὶ οἱ ἐπιτροποὶ θέλουσι ὑπογράψω.

Δίδοντες ὅθεν αὐτοῖς τὴν πληρεξουσιότητα νὰ πράξωσι πᾶν, ὅτι ἀφορὰ τὸ συμφέρον τοῦ τε σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὑποφαινόμεθα 1856 Μαΐου 29 Ἐπάνω - Σουδενά

Σακελλάριος Οἰκονόμος
(οἱ δύο ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ)
Μ. Παρδάλης
Ἀναγ. Ι. Δούβλης
Λαζ. Καψώρας
Γεώρ. Α. Δόνου
Γούλας Πόντικα
Μ. Πασχάλης
Μ. Χριστοδούλου
Χ. Μπατάς
Χ. Τσάμης
Μ. Π. Μίσσιου
Ι. Ζορδούμης
Λάμπρος Χριστοδούλου

Σ. Πριμηκύρης
Διαμάντης Οἰκονόμου
Ἰωαν. Π. Μπλιού
Στεφ. Μουλᾶς
Αἱ ὀπογραφαὶ πῶν Ἐπιτρόπων
Οἱ Σουδενῶντες πού ὑπογράφουν τὸ ἐπιτροπικὸ ἔγγραφο τὸ 1856 ἔχουν πλήρη ἐπίγνωση τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου πού ἐπιτελοῦν.
Ἡ διαφύλαξη τοῦ κώδικα καὶ ἡ φροντισμένη χρῆσις του, καθὼς καὶ ἡ περισυλλογὴ τῶν κοινῶν ἐγγράφων, πού εἶναι σκορπισμένα στοὺς χωριανούς εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας γιὰ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ χωριοῦ, γραμμένα μὲ Δωρικὴ Λατίντητα.

Ἄν εἶχαν εἰσακουσθῇ οἱ σοφοὶ αὐτοὶ συγχωριανοί, μόνον τὸ δικό μας χωριὸ ποῖα κληρονομιά, ποῖους πνευματικούς θησαυρούς θὰ εἶχε ἀφήσει σ' αὐτοὺς πού τοὺς ἀκολούθησαν μὲ τὴ διαδοχὴ τῶν γενεῶν.

Δυστυχῶς ὁμως... Καὶ πάλι καλὰ. Κάτι ἔμεινε μὲ τὴν ἐγνοία μερικῶν ἐξαρτῶν δασκάλων, ὅπως ὁ Χρύσανθος Ζαζῆς, ὁ Θόδωρος Πριμηκύρης καὶ ἄλλοι.

Ὡστόσο τὰ κοινὰ ἔγγραφα τὰ σκορπισμένα στοὺς χωριανούς λείπουν ἀπὸ τὴν πρόχειρὴ ἀπογραφή. Δὲν ἔχει διασωθῇ σχεδὸν τίποτε. 120 σπῖτια εἶχε τὸ χωριὸ, ὅταν οἱ συγχωριανοὶ μας τὸ 1856 ἀναθετοῦν στοὺς ἐπιτρόπους νὰ συναθροίσωσι καὶ ὅσα κοινὰ ἔγγραφα εἶναι σκορπισμένα εἰς τοὺς χωριανούς. Κάθε σπῖτι εἶχε τὰ δικά του χαρτιά. Πού εἶναι αὐτὰ; Κάπου, κάπου βρίσκει κανένα γιὰ νὰ διαπιστώνεται ἀπὸ τὴ μελέτη του τί θησαυρὸς χάθηκε.

Γι' αὐτὸ πούττη τὴν ὥρα χρὲς ἔχουμε μνημόσυνο νὰ κάνουμε γιὰ νὰ τιμήσωμε τὴ μνήμη τῶν δύο ἱερέων τοῦ χωριοῦ μας καὶ τῶν 16 συγχωριανῶν μας πού ὑπογράφουν τὸ σπουδαιότατον ἐπιτροπικὸ ἔγγραφο τῆς 29ης Μαΐου τῆς χρονιάς 1856.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Στὶς πρώτες 104 σελίδες τοῦ κώδικα (ἀντίγραφο) εἶναι καταχωρημένα γύρω στὰ 120 νοικοκυριά, ὁσπῖτια, ὅπως τὰ γράφουν, 120 οἰκογένειες τοῦ χωριοῦ.
Κάθε οἰκογένεια ἔχει τὴ δόσοληψία της μὲ τὴν κοινότητα.
Στὴν ἀριστερὴ σελίδα τοῦ μεγάλου δευτεριοῦ εἶναι ἡ χρέωση τοῦ χωριανοῦ ἢ τῆς χωριανῆς. Αὐτὸ

πιοῦ χρωστᾷ.

Στὴ δεξιὰ σελίδα εἶναι ἡ πίστωση, αὐτὸ πού δίνει γιὰ τὴν ἐξόφληση τοῦ χρέους του.

Στὸ μέσο τῶν δύο σελίδων εἶναι γραμμένο τὸ ὀνοματεπώνυμο τοῦ συναλλασσόμενου.

Σελ. 12	Νὰ δώση 1832	Ὁ Γιάννης	Τσιγαράς	1832	Νὰ δώση	Σελ. 13
	Ἰουνίου α' μουκαδέμ	του γρ. 924	Ἀπὸ 1832 Ἰουνίου α' ἕως	1834	Μαρτίου 10 εἰς τὸν Α. Πόντικα	
	μικαῖ	2				
		926				

1834 Μαρτίου 10 Διάφορον εἰς αὐτὰ μῆνες 21 καὶ ἡμέραι 10 γρ. 164.20

1834 Μαρτίου 10 τόσα ἔκλεισε εἰς Α. Πόντικα

Πρὸς ἐξόφλησιν γρ. 1090.20 καὶ ἐξώφλησε γρ. 1090.20

Σελ. 72 Ἡ Διληγιάννης (Ἀγγελική, συζ. Ι. Διληγιάννη, Σελ. 73 προγιάγιά μου)

Νὰ δώση 1832	651	Ἀπὸ 1832 Ἰουνίου α' ἕως 1834	1832	Νὰ δώση
Ἰουνίου α' μουκαδέμ	γρ. 114	Μαρτ.	ἔκλεισε κεφαλ. καὶ	
Μπικαῖς 241)2	τὸ διάφ. 4.10	28.30	διάφορον μὲ ὁμολογία καὶ	
	γρ. 793.30	ἐξώφλησε	γρ. 793.30	

Σελ. 56	Νὰ δώση 1832	Λάμπρος	Πόντικας	1832	Νὰ δώση	Σελ. 57
	Ἰουνίου α' μουκαδέμ	γρ. 1485	Ἀπὸ 1832 Ἰουνίου α' ἕως	1834	ἕως ἀντίκρου φανταίει κ καὶ δ	
	1833 Δεκ. α'	διάφ. μῆνες γρ. 222.30	ὡς ἀντίκρου φανταίει κ καὶ δ			
		18				

Ἀπὸ τίς 104 σελίδες, στὶς ὁποῖες εἶναι γραμμένες οἱ 120 οἰκογένειες λείπουν, γιὰτὶ εἶναι κομμένες ἀπὸ χέρι βέβηλο, α) σελ. 1—10, β) σελ. 20—27, γ) σελ. 39—40, δ) σελ. 59—65 καὶ ε) σελ. 85—104.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Στὴ σελίδα 105 ἀναγράφεται ἡ φράσις:
Ἐ ἀρχὴ τῶν δανειστῶν χωριανῶν καὶ ἔξ νῦν

Οἱ δανειστὲς εἶναι καταχωρημένοι ἀπὸ τὴ σελίδα 106 ἕως τὴ σελ. 125 Δειγματοληπτικὰ καταχωρίζουμε δύο δανειστὲς χωριανούς

Σελ. 106	Νὰ δώση 1832	Ὁ Ἀπόστολος	Μιντερλῆς	1832	Νὰ δώση	Σελ. 107
	Ἰουνίου α' 1 ὁμολογία πρὸς 10 τὰ ο)		Ἰουνίου α' μουκαδέμ	γρ. 1837		
	τὸν χρόνον κεφάλαιον γρ. 800		Ἰουνίου α' κατεβαίνον τὰ γρ. 363			
			ἔμβαση			

1 ὁμοῖα κεφάλαιον γρ.	703	Δεκεμβρίου Διάφορον αὐτῶν	γρ. 1494
1 ὁμοῖα κεφάλαιον γρ.	1000	μῆνες 18 γρ.	224

	γρ. 2508	Ἐκλείσει εἰς τὴν πατρίδα	γρ. 1713
		τῆς Πλούμης Μαρτίου α γρ.	400
		1834	2113

1833 Δ)βρίου α' διάφ. αὐτῶν γρ. 367

μῆνες 18 γρ. 2875

Μεταφορὰ γρ. 2875

Διάφορον εἰς τὰ 400

τριῶν μηνῶν ἕως Μαρτίου α γρ. 10

1834 Μαρτ. α' Διάφορον εἰς

τὰ ἀντίκρου 54.20 μῆνες 3 γρ. 1.15

Σελ. 106

Νὰ δώση 1832

Ἰουνίου α' (1) μία ὁμολογία πρὸς 9 τὰ ο) τὸν χρόνον κεφ. γρ. 2000

1833 Δ)βρίου α' διάφορον αὐτῶν

μῆνες 18 γρ. 270

Τὰ ἀναφερόμενα ὀνόματα ἐπικυρώνονται κατὰ 750) ἀπὸ ὁδὸς καὶ κατὰ 250) ἀπὸ γυναικῶν, πού εἶναι χήρες ἢ ἔχουν τοὺς ἀνδρες τοὺς ταξιδιμένους.
Καταχωρίζουμε δειγματοληπτικὰ τρία νοικοκυριά.

Σελ. 13

1832

Νὰ δώση

Ἰουνίου α' μουκαδέμ

γρ. 924

Ἀπὸ 1832 Ἰουνίου α' ἕως 1834

Μαρτίου 10 εἰς τὸν Α. Πόντικα

Σελ. 73

Ἡ Διληγιάννη

συζ. Ι. Διληγιάννη

ἔκλεισε κεφαλ. καὶ

διάφορον μὲ ὁμολογία καὶ

ἐξώφλησε

γρ. 793.30

Σελ. 57

Νὰ δώση

Ἰουνίου α' μουκαδέμ

γρ. 1485

Ἀπὸ 1832 Ἰουνίου α' ἕως 1834

Μαρτίου 10 εἰς τὸν Α. Πόντικα

Σελ. 73

Ἡ Διληγιάννη

συζ. Ι. Διληγιάννη

ἔκλεισε κεφαλ. καὶ

διάφορον μὲ ὁμολογία καὶ

ἐξώφλησε

γρ. 793.30

Σελ. 57

Νὰ δώση

Ἰουνίου α' μουκαδέμ

γρ. 1485

Ἀπὸ 1832 Ἰουνίου α' ἕως 1834

Μαρτίου 10 εἰς τὸν Α. Πόντικα

Σελ. 73

Ἡ Διληγιάννη

συζ. Ι. Διληγιάννη

ἔκλεισε κεφαλ. καὶ

διάφορον μὲ ὁμολογία καὶ

Τὸ ΖΑΓΟΡΙ μας

Ἀντίγραφο κώδικα

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 6η ΣΕΛ.

Τὸ πρότερον διάφορον, ὡς τὸ 1834 Ἀπριλ. α' ἔκλεισε

δευτέρου τοῦ Παπακώστα γρ. 300 εἰς τὸ χρονικὸν Δουβλὴ γρ. 150

γρ. 2570

1834 Ἀπριλ. α' διάφορον εἰς

τὸ ἀντίκρου 150, μῆνες 4 γρ. 5

Σημ.: Ὁ δάκος Χρύσανθος Ζαζῆς, δάσκαλος, εἶναι ἓνα ἀξιόλογο

πρόσωπον, γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ γίνῃ λόγος σὲ εἰδικὸ σημείωμά μας.

Ἡ ἀκριβολογία μὲ κάθε λεπτομέρεια εἶναι τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς δόσοληψίας χωριοῦ καὶ χωριανῶν τῶν Ἐπάνω Σουδενῶν καὶ τῶν Ἐπάνω Σουδενῶν καὶ μάλιστα σὲ

μὴν ἑκατομῶν πρῶτον πάντων ἀνωμαλίας καὶ ἀναταραχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Ἀκολουθοῦν οἱ σελίδες 126, 127, 128, 129 καὶ 130 ποὺ εἶναι ἓνα ση-

μαντικὸ κεφάλαιον τοῦ κώδικα (ἀντίγραφο). Εἶναι οἱ σελίδες αὐτὲς

ἀπὸ Σουδενῶν ὁλοκληρωτικὰ σχεδὸν ἀφῆμα (οἱ σελίδες αὐτὲς)

ἀναφέρονται καὶ κακογράφου.

Ἀναφέρονται (οἱ σελίδες αὐτὲς) σὲ δευτέρου τοῦ μουκαδέμου τῶν

χωριανῶν καὶ μπακαδῶν τῶν χρεωστῶν χωριανῶν.

Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἶναι πρα-

κτικὰ φανερὸν ἀπὸ δέκα ἐκπροσώ-

πῶν τοῦ χωριοῦ καὶ ἄλλες τέσσαρις

ποὺ διορίστηκαν (ἐκλέχτηκαν) ἀργό-

τερον. Στὴν ἀρχὴ οἱ δέκα πρώτοι φι-

λοκῶντες μὲ τοὺς ἄλλους τέσσαρις

ἦσαν ὁμοῖα ὅμως στὴ διένεξη ἀπὸ

τὸ βλατέϊ καὶ μὲ παρεμβολὴ ἐξε-

ρήτων Ζαγοριῶν στὰ Γιάννινα ἐ-

πὴλθε συνεννόηση μὲ ἀπακόλουθον

νὰ συνταχθῇ καὶ νὰ καταγραφῇ ὁ

νομαστικὸς πίνακας μὲ τὰ χρεῖα ὅ-

λων τῶν χωριανῶν πού πήρε μορφή

πρακτικῶν.

Στὰ πρακτικὰ μουκαδέμου καὶ

μπακαδῶν ὑπογράφουν οἱ δέκα

Σουδενῶντες ἐκπρόσωποι, οἱ ἄλλοι

τέσσαρις καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοὶ πού

βρίσκονταν στὸ χωριό. Προσεπικ-

νόντων τὰ πρακτικὰ ἀπὸ τὰ Με-

γὰλα Κεφάλαια στὰ Γιάννινα πού εἶ-

ναι:

1) Ἰωακείμ Ἰωαννῶν ἐπιβεβεῖοι

2) Ὁ Βαλῆς Ζαγορίου Πανταζῆς

3) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

4) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

5) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

6) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

7) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

8) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

9) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

10) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

11) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

12) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

13) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

14) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

15) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

16) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

17) Ὁ Ἀλέξιος Παπαζογλοῦς Μαρτυρεῖ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ "ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ '82,,
(του Πολιτιστικού Συλλόγου 'Ασπραγγέλων)

ΣΤ' ΠΡΟΕΣΤΩΤΕΣ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΗ - ΠΑΣΑ

Καθώς ειδαίμαν παραπάνω, τὰ προνόμια τοῦ Ζαγοριοῦ εἶναι στενά δεμένα μετὰ τὸ «Βοϊνίκο». Αὐτὰ ἕως δὲν παρέμειναν μετὰ σπατικό πρόπο ἀμετάβλητα καὶ ἀνεξέλικτα. Ἀναγκαστικὰ αὐτὰ μετὰ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων, κάτω ἀπὸ τὴν βαρεὰ Τούρκικη κυριαρχία πῆραν ἐξέλιξη. Διαμορφώθηκαν αὐτὰ στὰ πλαίσια τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν φορολογικῶν βαρῶν ποὺ ἐφάρμοσε ὁ κατακτητὴς. Ἡ αὐτονομία, αὐτοδιοίκηση καὶ ἀτέλεια, ποὺ εἶχαν μπεῖ ἀρχικὰ σὰν θασικοί ὅροι καὶ σὰν προϋπόθεση πᾶν ὅς αὐτὸ τὸ θέμα, ὅχι μόνον διατηρήθηκαν μετὰ τὴν ἐξυπνάδα καὶ τὴν ἱκανότητες τῶν Ζαγορίσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξελιχτήκαν σὲ τέτοιον βαθμὶν, ὥστε διαμορφώθηκε μετὰ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων ἕνα ὑποφερτὸ καὶ σὲ ἀρκετὰ σημεῖα ζηλευτὸ σύστημα διαβίωσης τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς. Μετὰ τοὺς τρόπους αὐτοδιοίκησης τοῦ Ζαγοριοῦ βασίλευε στὴν περιοχὴ τάξη καὶ νοικοκυριὸ μετὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὴ σκληρὴ ἐκείνη ἐποχὴ καὶ γιὰ τὴ συνθήκη, κάτω ἀπὸ τὴς ὁποῖες θρέθηκε ἀναγκαστικὰ ὅλη ἡ χώρα μας.

Ἐξυπακούεται πὼς ἡ διατήρηση καὶ ἡ βελτίωση τῶν προνομίων, ποὺ διασφάλισαν τὴν ἀπομικρὴ ἰδιοκτησία καὶ τὴν πρόοδο τοῦ Ζαγοριοῦ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς σκλαβωμένης ἐλληνικῆς χώρας, δὲν ἀποτελεῖ πρᾶγμα ποὺ τὸ εὐνόησαν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ καλὴ τους καρδιά. Ἡ ἰσία ὡς ἀπάρχουν ἀρκετὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς κάνουν γνωστὸ, πὼς πολλὰς φορὲς αὐτοὶ ἐπιχείρησαν νὰ καταργήσουν τὰ προνόμια, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν, γιατί ἔξοχες Ζαγοριεῖς προσωπικότητες, κατέβαλαν ἀξιεπαινες προσπάθειες καὶ μεγάλες θυσίες γιὰ τὴ διατήρηση καὶ βελτίωσή τους.

Ὁ ἴ. Λαμπριδης γιὰ τὴ δραστηριότητά καὶ τὸν πατριωτισμὸ αὐτῶν τῶν Ζαγορίσιων, ποὺ φρόντισαν γιὰ τὴ διατήρησι καὶ θελώσι τῶν προνάμιων γράφι («Ζαγοριακά» 1870 σελ. 133) τὰ ἐξήξ: «Ἡ εὐφύια καὶ ἡ τόλμη τοῦτων συνέτεινε εἰς τὴν συντηρήσι τῶν προνομίων, εἰς ἃ ὀφείλει κατὰ μέγα μέρος τὸ Ζαγόριον καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐφ' ὧν τῶν ἄλλων τμημάτων τῆς Ἡπείρου. Εὐγνωμοσύνη λοιπὸν ἀτίθει τοῖς ἀνδράσι ἐκεῖνοις, οἵτινες ὑπέστησαν πλείστους δους κινδύνους χάριν τῆς διατηρήσεως τῶν προνομίων ὀφείλεται»

Καὶ σὰν πέτοιους μεγάλους Ζαγορίσιους πατριῶτες ὁ συγγραφέας αὐτὸς ποὺ μόχθησαν γιὰ τὴ διατήρηση τῶν προνοιῶν, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα δούλεψαν εὐεργετικά γιὰ τὸ καλὸ τῶν Ζαγορινοῦ ὡς τὸ 1828, ποὺ τελείωσε ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση, σημειοῦν τοὺς ἐξῆς: Μιχαὴλ Μίσιο, Γεώργιο Μίσιο, Ἀλέξιο Μίσιο, καὶ ἄλλον Μιχ. Μίσιο ἀπὸ τὸ Μονοδέντρι, Ἀλέξιο Παπαζογλου ἀπὸ τὴ Βίτσα, Μάνθο Οἰκονόμου καὶ Χριστόδουλο Οἰκονόμου ἀπὸ τὸ Κουκούλι, Νοῦτσο Καραμεσίνη, Ἀλέξιο Νοῦτσο, Κων. Μαρίνογλου, Χριστόδουλο Μαρίνογλου, Χρ. Πασχάλη ἀπὸ τὸ Καπέεσοβο, Νοῦτσο Κοντοδήμο, Τόλη Κοντοδήμο, ἀπὸ τὸ Βραδέτο, Βασίλη Ράδο καὶ Ρέσσο ἀπὸ τὸ Τσεπέλοβο κ.λ.π. Σ η μ.: Ὁ κ. Κων. Βαρζώκας διαφωνεῖ στὰ ὅσα γράφει ὁ Ἱ Λαμπρίδης, ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Νοῦτσο Κοντοδήμου ἀπὸ τὸ Βραδέτο. Δὲν τὸ θεωρῶ σκόπιμο νὰ ἀσχοληθῶ ἐγὼ στὴ μικρῇ μου αὐτῇ ἐργασίᾳ μὲ τὴ διαφωνία αὐτῇ.

Για τὸν εὐεργετικὸ ρόλο τῶν παραπάνω προσεστώτων καὶ πολιτικῶν προσωπικοτήτων ἀπὸ τὸ Ζαγόρι βρίσκει κανένας ἀρκετὰ στοιχεῖα καὶ σὰ θεμέλια ἄλλων ἱστορικῶν συγγραφέων, ὅπως τοῦ Παν. Ἀραβαντινοῦ, Νικ. Ζάγκου καὶ ἄλλων. Πάντως, νομίζω, πὼς ὁ Ἰ. Λαμπρίδης μᾶς δίνει

γι' αὐτοὺς τις πιὸ θετικὴς πληροφορίες, γράφοντας («Πειραματικὰ Μελετήματα - Ζαγοριακὰ Β'» σελ. - 15) τοῦτο: «Πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὲρ τοῦ Ζαγορίου ἐκδοθειμένων αὐτοκρατορικῶν διαταγῶν οἱ κατὰ καιροὺς γενικοὶ αὐτοὶ προεστώτες, οὐ μόνον ἐμόχθησαν καὶ ἐπάλασαν κατὰ τὴν μοχθηρίας διοικητικὴν ἐνταύθα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θαλασσοῦσαν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ζωὴν εἰς κίνδυνον ἐκθέτουν, πρὸς σωφρονισμὸν ἐκεῖνων μετέθετον. Ἐκεῖ δὲ ψάθος ἐ-

[illegible]

Ἔγγραφο πὺν σχετίζεται μὲ «κοινὸν μεζάτι».
(Βλ. Κ. Π. Λαζαρίδης: Τὰ «κοινὰ μεζάτια» στὸ Ζαγόρι, σελ. 22)

νώπιον τοῦ Σουλτάνου καίοντες ἐφίσταν ἐπὶ τῆς παραδο-
σεως τῶν συνθηκῶν καὶ συμφάσεων τοῦ πιστοῦ Ζαγορίου
τὴν προσοχὴν αὐτῶν οὕτως ζωηρότερον καὶ διεμαρτύρου-
το, δι' ὃ πολλάκις καὶ ἐκδόσεις χατίων, δι' ὧν καὶ εἰς θά-
νατον διοικηταὶ ἀπειθείς κατεδικάσθησαν, ἐπέτυχον. Ἄ-
νευ τῶν πόνων καὶ τῆς αὐταπαρησίας τῶν προσεστώτων ἐ-
κείνων, τὰ πολιτικά ἡμῶν δικαιώματα κατὰ τὰς ἀντιθέτους
ἐκείνας ἐποχὰς ἤθελον καταπαθεῖν, πᾶσα δὲ πρόδος καὶ
προαγωγή τῆς πατρίδος ἡμῶν θὰ ἀνεχαιτίζετο. Διότι ἄνευ
προνομίων ἢ διαμονῇ τοῦ Ζαγορίου ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ θὰ
ἦν δύσκολος. Ἄνευ δ' ἀποδημίας ἢ πνευματικῆ αὐτῆς ἐπα-
λιγγενεσίας δὲν θὰ ἐπετυγχάνετο καὶ εἰς τὸν θόρβον ἐπα-
μένους τῆς ἀμαθείας θὰ ἐκυλίετο καὶ ὁ τιμαφλῆς τῆς ἰδιο-
κτησίας ἡμῶν τίτλος θὰ ἐξέλειπεν. Ἀσφαλὴς ὧν περὶ τῆς
οἰκίας αὐτοῦ καὶ οἰκογενείας πᾶς τις εὐχαρίστητος ἀποδρῆ-
καὶ ἀμερίμνως ἐργάζεται.

Παρακάτω δὲ ὁ ἱ. Λαμπρινίδης σημειώνει καὶ τοῦτο τὸ σημαντικό: «Δυστυχῶς ἡ παράδοσις δὲν μνημονεύει μέχρι τὸ 1788 πάντων τῶν Γενικῶν τοῦ Ζαγορίου προσεστώτων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς προκρίτων αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν μοφεθίσαντων πρὸς ὑποστήριξιν καὶ στερέωσιν (Μουσάντ) τῶν προνομίων τῆς πατρίδος».

Σημειώθηκε πιο πάνω πώς πολλές φορές κακοί Τούρκοι διουκντές επιχείρησαν νά καταπατήσουν τὰ προνόμια, ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν. Κατὰ τρόπο παράξενο ὁ Ἄλῃ - πασάς σεβάστηκε ἄρκετὰ γὰ προνόμια. Μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἄλῃ στὸ πασαλίκι τῶν Γιαννίνων, ἀνάλαβε προσεστώτας τοῦ Ζαγορίου γιὰ κάμποσον χρονικὸ διάστημα ὁ Νοῦτσος Καραμουντῆς ἀπὸ τὸ Καπέσοβο. Ὑμὰ πέθανε αὐτὸς ἔγινε προεστώτας τοῦ Ζαγορίου τὸ παιδί του Ἄλῆξης Νοῦτσος γιὰ πολλὰ χρόνια. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ποὺ ἦταν Πασάς τῶν Γιαννίνων ὁ Ἄλῃς, τὰ πράγματα τοῦ Ζαγορίου διέπονταν ἀπὸ κάποιον ζηλευτὸ κανονικὸ ρυθμὸ. Ὑπάρχει γενεὴ ἀγνωρίσιμη, πὼς ὁ Ἄλῃ - πασάς ἔδειξε ἄρκετὸ σεβασμὸ πρὸς τὰ Ζαγορίσια προνόμια.

«Ὁ Ἰ. Λαμπρινίδης ἀναγράφει: («Ἠπειρωτικά Μελετήματα - Β» σελ. 29) γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸ περιστατικόν: «Ὅταν κάποτε ἔλειπε ἀπὸ τὰ Γιάννινα προσωρινὰ ὁ Γεν. Προστώτας τοῦ Ζαγορίου Ἰ. Ἀλέξης Νοῦτσος, τὸν ἀναπλήρωνε σ' αὐτὰ τὰ καθήκοντά του ὁ Γεν. Προστώτας) ὁ συγγενὴς του Καπεσοβίτης Κώστας Μαρινόγλου. Μιὰ μέρα ὁ Μαρινόγλου ἔμαθε πὼς ὁ Κατὴς τῶν Γιαννίνων ἔβαλε στὴ φυλακὴ κάποιον Ζαγορίσιο. Αὐτὸν, θέβαια, ἦταν παράνομο. Ἔπρεπε, σύμφωνα μὲ τὰ προτάγματα, να παρθεῖ ἡ ἀδεία τοῦ Γεν. Προστώτα. Τότε ὁ Μαρινόγλου ἔμασε ὅλα τὰ σχετικά μὲ τὰ προνόμια χαρτιά (τάγια, φερμάνια, μπουγιουρντιλά) τάβαλε πάνω σ' ἓνα δίσκο ἀσημένιο καὶ πῆγε στὸ Μεχκεμέ (ιεροδικαστήριον). Δὲ θῆκε ὅμως τὸν Κατὴ ἐκεῖ. Εἶπε τότε στὸ δεσμοφυλάκα νὰ ὀθλῇ ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸ Ζαγορίσιο καὶ νὰ τὸν παραδώσει σ' αὐτὸν (Γεν. Προστώτα). Οἱ Τούρκοι ἀρνήθηκαν. Τότε θύμωσε αὐτός, ἔσπασε τὶς πύρτες, ἔβγαλε τὸ φυλακισμένον καὶ τὸν πῆγε καὶ τὸν ἄφισε στὸ σπῆτι τοῦ. Μαζὶ μὲ τὸν δίσκο μὲ τὰ σχετικά χαρτιά τράβηξε καὶ πῆγε στὸν Ἀλή. Ἐκεῖ μὲ θάρρος κατηγόρησε τὸν Κατὴ, ἄφισε τὸ δίσκο μὲ τὰ ἔγγραφα, διαμαρτυρήθηκε ἔντονα καὶ ξεκίνησε γιὰ νὰ φύγει. Ὁ Ἀλῆς τότε ἄρχισε νὰ τὸν καλοπαίρνει καὶ τὸν γύρισε πίσω. Ἔστειλε ἀμέσως καὶ φώναξε τὸν Κατὴ νάρθει μπροστά του. Τὸν μάλωσε καὶ τὸν ἐξευτέλισε κατὰ τρόπο φανερό γι' αὐτὸ ποῦ ἔκανε καὶ τοῦ εἶπε αὐστηρὰ: «Τὰς προνομίας τοῦ Ζαγορίου ἐσεβάσθην καὶ θὰ προστατεύσω ἀποστρώς. Δυστυχὴς ὁ ἀποτολμήσων νὰ παραβιάσῃ αὐτάς» (Ἰ. Λαμπρινίδης «Ἠπειρωτικά Μελετήματα - Ζαγορικά Β» σελ. 29).

Επιγραμματικά ο ίδιος συγγραφέας στο ίδιο σύγγραμμα του (σελ. 15) γράφει και τοῦτα: «Τὰ πολιτικά τοῦ Ζαγορίου δικαίωματα, οὐ μόνον ἐσεβάσθη, ἀλλὰ καὶ ὑπε-
βλήθηεν ὁ Ἀλῆς, τὴν ἰσὺν καὶ ἐπιρροὴν καὶ παρ' αὐτῷ τῷ
Σουλτάνῳ Σελὴμ τῷ Γ' μάστιγα πανισχύρων ἐν Κων) πῶλει
Ζαγορίσιν προὔμενος».

Είτε λοιπόν από φόβο των Ζαγορίσιων που ήταν στην
πόλη, είτε και χάρη στις πατριωτικές ενέργειες των Γενι-
κών Προστώτων από το Καπέσοβο Νούτσου Καραμεσίδη
και του παιδιού του Άλξη Νούτσου, κατά τη διάρκεια της
καταρπάσεως του Άλξη εφαρμόστηκαν πληρέστερα τα προ-
βλεπόμενα στο Ζαγόρι και είδε ο τόπος μας μεγάλη προκοπή
από την αυτοδιοίκηση.

Χειρική σημείωση για τὰ φιρμάνια:
Γράφηκε πιδό πάνω, πώς τὰ προνόμιο τοῦ Ζαγοριοῦ περι-
λαμβάνονται σὲ διάφορα ἔγγραφα (Χάτια, φιρμάνια καὶ
μπογιουρντιλιά), ποὺ φυλάγονταν ἀπὸ τοὺς Προεστώτες
τοῦ Ζαγοριοῦ στὰ Γιάννινα. Αὐτὰ ὅμως ὅλα κἀθηκαν στὸ
πίπτι τοῦ Προεστώτου Ἀλέξη Νούτσου στὰ Γιάννινα, τὸν
Αὔγουστο τοῦ 1820, ὅταν ὁ Ἀλῆς ἔκαψε τὰ μισὰ Γιάννινα.

Για καλύτερο καταποτισμό όμως των άναγνωστών, νο-
μίζω, πώς πρέπει να γραφτούν μερικά λεπτομερέστερα

αποχεῖται γιὰ τὰ ἔγγραφα αὐτά. Ὅπως σημειώθηκε, μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων, τὰ προνόμια πῆραν ἀναγκαστικὰ κάποια ἐξέλιξη. Οὔτε οἱ Σουλτάνοι ἦταν δυνατό νὰ παραμένουν οἱ ἴδιοι, ἀφοῦ πέθνησκαν, ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ συνθη- κες τῆς ζωῆς ἦταν ὁλόένα οἱ ἴδιες. Σὺμφωνα μὲ τὶς θασιτικές ἀρχές τοῦ «Βοϊνίκου», παρουσιάζονταν ἀνάγκη νὰ θγαί- νουν ἀπὸ τοὺς Τούρκους Σουλτάνους καινούριες διαταγές, ποὺ ἐξασφάλιζαν τὴ διατήρηση καὶ τὴν καλὴ ἐφαρμογὴ τῶν προνομίων φρόντιζαν ὄχι μόνο οἱ Γενικοὶ Προεστώτες, ἀλλὰ καὶ οἱ Ζαγορίσιοι, ποὺ ἦταν στὴν Πόλη, ὅπου εἶχαν μεγάλῃ πολιτικὴ δύναμη. Αὐτοὶ φρόντιζαν ἀμέσως, ὅταν τύχαινε ν' ἀνεβῇ στὸν Τουρκικὸ θρόνο κάποιος καινούριος Σουλτάνος, νὰ θγάξουν καινούρια Χάτια (αὐτάγραφες αὐ- τοκρατορικὲς διαταγές), μὲ τὰ ὁποῖα ἐπικυρώνονταν τὰ προνόμια τοῦ Ζαγοριοῦ (Τατζίκ). Ἀκόμα ἐθγαζαν και- νούρια φερμάνια, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνανεώνονταν τὰ δικαιώμα- τα τοῦ Ζαγοριοῦ. Αὐτὰ δὲ τὰ χαρτιά συμπληρώνονταν κα- μὲ διάφορες ἄλλες σχετικὲς διαταγές, ποὺ λέγονταν «μπου- γιουντλιά».

Σύμφωνα μ' αὐτὰ τὰ χαρτιά, ὅταν ἔρχονταν στὰ Γιάν-
νινα καινούριος Διοικητὴς (Πασάς), ἦταν ὑποχρεωμένος
νὰ θγάξει διαταγὴ (μυπογιουρντλι), μὲ τὸ ὁποῖο ἀναγνώ-
ριζε καὶ σέβονταν τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ Ζαγοριοῦ,
ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ ἐπὶ αὐτὸν πασάδες. Τὸ μυπουγι-
ρντλι αὐτὸ ἀποτελοῦσε πρῶτη ἐκδοσίση σὺν Κατὴ καὶ
σ' ὅλες τὶς ἐπίσημες Τούρκικες ἀρχές.

Στόν κανονικό αυτό ρυθμό τῶν προνόμιων παρουσιάζονταν κάποτε καί ἐκτροπές. Μερικοὶ Τοῦρκοι Διοικητές ἀρνιόνταν νὰ κάνουν τὸ καθήκον τους. Καί γι' αὐτὸ τὸ θέμα ὁ Ἰ. Λαμπρίδης μᾶς κατηγοροῦσε («Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα - Ζαγοριακά Β'» σελ. 14 μὲ τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἐκτέλεσις ὁμῶς τῶν αὐτοκρατορικῶν διαταγῶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἸΗ' αἰῶνος ἰδίως πολλακίς προσέκρουε παρὰ τοῖς τοπάρχαις τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῖς περὶ αὐτοῦς, οὕτως ἐκ κακοβουλίας καὶ φθόνου νὰ ἐφαρμοσοῦν ταύτας δὲν ἐπέβητο. Κατὰ τῶν ἐπιζημιῶν ὁμῶς τούτων προθέσαν καὶ ὑστεροβουλίων ἀντεπεξήρχετο ἡ ἐπιυεξιότης καὶ ἡ τόλμη τοῦ κατὰ καιροῦ Γενικοῦ τοῦ Ζαγορίου Προεστώτος, συνεργούντων ἑσθ' ὅτε καὶ τῶν πνευματικῶν τῆς ἐπαρχίας ἀρχηγῶν». Ὁ Ἰ. Λαμπρίδης μνημονεύει μερικά ὀνόματα δεσποτῶν τῶν Γιαννινῶν.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΝΕΚΡΩΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΕΘΑΜΕΝΩΝ

Στη δραστηριότητα των Ζαγοριέων Προεστώνων πρέπει να προστεθεί και η προσπάθειά τους ν' απαλλαχτεί το Ζαγόρι από το μεγάλο θάνατο που αποτελούσε πλήγμα για την περιοχή, από τη νεκροφάνια των πεθαμένων. Πολύ σοβαρό αυτό το ζήτημα κατά τους διάφορους Ιστορικούς. Ο 'Ι. Λαμπρίδης έχει γράψει γι' αυτό («Ήπειρωτικά Μελετήματα - Ζαγοριανά Β'» σελ. 11 Σημ. 2) τα εξής:

Ἡ Παναρχοῦ τῆς αὐτοκρατορίας καθιερωμένος ἦν, ὡς οὐδεὶς τῶν Χριστιανῶν ἐνταφιάζεται ἄνευ αὐτοψίας τοῦ πτώματος αὐτοῦ ὑπὸ ναύτου (ὕπαλλήλου τοῦ ἱεροῦ Μετρεμέ), ἀνταμιβομένου ἀναλόγως τῆς πολυτελείας, ἣν πέριξ τῶν πειθούντων ἔβλεπεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐκ Σκαπανέλου Σταυρὸς Βελώνης, ἄντηρ τοιμηρὸς ἀπαλωσας δυνά των συγγενῶν του συγχρόνως καὶ εἰς κατήτην τὴν ἔξοδον ἐξ Ἰωαννίνων ναύτου ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀναμείνας, ἠναγκάσθη, οὐ μόνον ἄνευ αὐτοψίας νὰ θάψῃ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐθαρεῖ νὰ μεταβῇ εἰς Κων. πολιν, ἔβηα καύσας ψάθαν ἑνώπιον τοῦ Σουλτάνου Μουσταφᾶ τοῦ Γ', θρηνην δὲ καὶ οἰδυρόμενος, ἀπέσπασε φερμάνιον, δι' οὗ μετὰ τὴν ἀπαριθμυσιν τῶν διαφόρων τοῦ Ζαγανίου προνομίων ἤρτο καὶ ἡ ὀχληρὰ αὐτῆς καθιέρωσις (1768—1770) ἀπ' αὐτοῦ, ἀντεκατεστάθη δὲ ἡ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 14η ΣΕΛ.

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 4η ΣΕΛ.

ΥΣΤΑΤΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

γιας όρας. Και μη θυμηθείς ποτέ τις πρώτες μαύρες ανέψεις μου που είχε ξεστρώσει μέσα μου, σαν πραγματική φουρτούνα, ο άνδρικός εγωισμός και μ' οδηγούσε σίγουρα στην παραφροσύνη. Ήρω πώς θα βρεις τη θέληση και τη δύναμη να ξεχάσεις και να συγχωρήσεις.

Δέν ξέρω ούτε τώρα πώς θρήνησε ανάμεσα μας αυτό το παιδί. Σκέπτομαι μόνο πόσο φωτεινή έκαμε τη ζωή μας. Και παρηγοριέμαι στη σκέψη πως όταν έρθει η ώρα να φύγω δε θα είσαι μονάχη. Θα σταθεί πάντα κοντά σου. Έχεις χρωστή καρδιά. Και ισού μοιάζει τόσο πολύ.

«Κι' έσένα σου μοιάζει» διάσπασε να προσθέσει η γυναίκα του.

«Δέν ξέρω. Μά όταν τη νοιώθω πλάι μου ξαναγιάνω. Η ψυχή μου πλημμυρίζει από αγάπη για όλο τον κόσμο από λαχτάρα για τη ζωή. Δέν ξέρεις πόσο μου έλλειψε από Λονδίνο. Γι' αυτό διαζόμενοι να γυρίσουμε σπιτάκι μας. Την ήθελα κοντά μου τούτες τις δύσκολες ώρες...».

Στο διάδρομο ακούστηκε ελαφρύς θόρυβος. Ύστερα η πόρτα άνοιξε διαστρικά και μπήκε μια νέα κι' άμορφη γυναίκα. Έβλεπε η κόρη τους η Νόνη. Έμοιαζε πραγματικά πολύ της μητέρας της.

«Καλησπέρα σας».

Πλησίασε πρώτα τον πατέρα της. Τον αγκάλιασε και τον φίλησε. Μά όταν τον είδε συγκινημένο, κάθισε πλάι του, τον χάιδεψε και τον μάλωσε:

«Α, όχι στενοχώριες και συγκινήσεις μπαμπά, θα θυμώσω—το πρόσθεσε παιγνιδιάρικα—. Τώρα είμαστε όλο: κοντά σου. Και τα νέα που μ' έφερες από το Λονδίνο είναι: ευχάριστα. Ο γιαιτρός, ο κ. Μπακιάρης, πέφρασε από το φαρμακείο έμαθε τα νέα και θάρρει ένα απόγευμα να τα πείσει.

Δέ φαντάζομαι να στενοχωρήθηκες που άργησα κομμάντ. Την έφερες την Άλπα Μύλλας ή γλώσσα της. Θέλει να πει όλα με μιά, σαν να την κυνηγάνε...»

Πλησίασε και φίλησε τη μητέρα της, που τη ρώτησε:

«Κι' ο μικρός που είναι;»

«Τόν κράτησε ο πατέρας του. Θάρρουν μαζί για το θρανινό. Δέν έχει πολλή δουλειά στο φαρμακείο και τ' άρεσει να τόν έχει κοντά του. Έχουν τις αγάπες τους».

Πήγε και κάθισε πάλι πλάι στον πατέρα της κι άρχισε να κουβεντάζει μαζί του, ενώ εκείνος της χαμογέλουσε, χωρίς να κρύβει την ευχαρίστησή του.

Η μητέρα της τους άφησε λέγοντας πως έχει να ετοιμάσει κάτι στην κουζίνα, ώστε όταν έρθουν να είναι όλα έτοιμα.

Έτσι γινόταν σχεδόν κάθε μέρα. Το φαρμακείο ήταν εκεί κοντά. Ο Σταύρος το είχε παραχωρήσει στα παιδιά μαζί με το διαμέρισμα που ήταν ακριβώς στον άλλο όροφο της πολυκατοικίας. Έκεινος με τη γυναίκα του εγκαταστάθηκαν σ' ένα δωμάτιο, σε μικρή απόσταση από το φαρμακείο για να είναι πάντα κοντά τους.

Η Άλμαλτα, όταν θρήνησε μονάχη στην κουζίνα άνοιξε μηχανικά το ψυγείο, μα δέν είχε τί να κάνει. Όλα ήταν έτοιμα.

Τό έκανε κι εκεί θρήνη άρχισε να σκέφτεται όσα της είχαν εξομολογηθεί ο άντρας της.

Τότε θυμήθηκε το γέιτονα και παιδικό της φίλο Λουκά Γαλέτη. Όταν γύρισε από τη Ναυτική Σχολή και τη θρήνη άρραδωνι: αμένη ψυχράθηκε κάπως. Και μ' έδειχνον τόν άχρωμο τόνο της φωνής του, που δέν ήξερε ποτέ αν είναι παράπονο, σχόλιο ή απλό κουνεντολόι, της είπε:

«Δέ σου φαίνεται πως διάσπασες Λία;»

Όταν τόν ρώτησε άπορημένη «Γιατί;» εκείνος άλλαξε θέμα.

Η θύμηση της σταμάτησε ύστερα σε κάποια Κυριακή που τόν συνάντησε κυρία από δρόμο την ώρα που είχε βγει να επισκεφθεί μια παλιά συμπαθής της. Ο Σταύρος έλειπε στην έπαρχία για κάποιον κληρονομικό.

Περπάτησαν για λίγο μαζί και παρά την άρχική κι' επίμονη άρνησή της την έπεισε να κάμουν με το αυτοκίνητό του ένα περίπατο ως τη θάλασσα.

Έδω δέν μπορεί να ξεδιαλύνει πολλά πράγματα. Όλα είναι τόσο υπερδεμένα στο μυαλό της. Θυμάται μόνο άόριστα πως όταν την έ-

φερε στο σπίτι ήταν πολύ ζαλιωμένη.

Τόν ξανα συνάντησε λίγο καιρό μετά τη γέννηση της Νάνης. Την είχε στο καρροτσάκι και γύριζε από το Λάππειο.

Έσκυψε να δει το μωρό. Την κοίταζε περίεργα και της είπε: «Χαριτωμένο μωρό! μα κάπως άργά κάθισε τ' άμπέλι σου».

Η φωνή του είχε τόν ίδιο άχρωμο τόνο, μα με κάποια άλαφρη ειρωνική απόχρωση.

Δέ θυμάται τί του άπάντησε. Μά τα λόγια του την είχαν παρη-
ξε:.

Δέν τόν ξαναείδε ποτέ. Κι' είναι χρόνια που έχει άκουσε ότι πε-
γγισε σε κάποιο ναυάγιο σε ξένη θάλασσα.

Μά γιατί τόν θυμήθηκε τώρα; Δέν καταλαβαίνει...

Την ίδια ώρα άκουσε το κουνούνι της πόρτας και διάσπασε να
νοίζει:.

Έβλεπε ο Μάνης με το μικρό.

Γύρισε μαζί τους στην τραπεζαρία.

«Καλώς τους» φώναξε χαρούμενος ο άρρωστος. «Έλα Σπύρο μου».

«Ο μικρός πλησίασε. Ο Σταύρος έσκυψε, το άγκάλιασε και τή
φίλησε τρυφερά, ενώ έκεινο τό φώναζε επανειλημένα:

«Αϊντε, καλέ παππού. Πότε θα πάμε πάλι στον Κίπο να φά-
ψουμε τα περιττέρια και τους νάνους;»

«Θα πάμε Σπύρο μου, θα πάμε», του άπάντησε με μικρό χαμόγε-
λο, κρατώντας το στην άγκυλιά του.

«Θα βγει ο ήλιος, θα άνθίσουν τα λουλούδια και θα σε πάρω να
πάμε».

Έκλεισε για λίγο τα μάτια, σά να ήθελε να κρατήσει για πάντα
στη μνήμη και στην ψυχή του τούτη την ειδυλλιακή εικόνα της αν-
γνευιακής ευτυχίας, που δέν ήξερε κι' ούτε τόν ενδιέφερε τώρα τί πο-
ιόν τή χρωατούσε.

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 9η ΣΕΛ.

«ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ» 82

έντεοθεν τῷ Χακίμ Ἐφένδῃ προσγινόμενη ζημία δι' ἐπι-
σίτου φόρου ἐκάστης οἰκογενείας ἐκ 13½ γροσίον ὑπὲρ αὐ-
τοῦ. Ἀγνοοῦμεν—συνεχίζει νὰ γράφει ὁ Λαμπρίδης—ἀν-
τὸ λυσitelές τοῦτο μέτρον ἐλήφθη ἔκτοτε καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλ-
λων τῆς αὐτοκρατορίας λαῶν. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι τῷ
1772 ἡ καθιέρωσις τῆς αὐτοψίας ἤρθη καὶ ἐκ τῶν Κουρέν-
των συνδρομῇ Ζαγοριῶν καὶ τῇ πρωτοβουλίᾳ ἡγουμένου
τινὸς τῆς μονῆς Λυκοστάνης ἀπομιμηθέντος τὸν Σκαμνέ-
την...».

Συνεχίζοντας ὁ Λαμπρίδης μᾶς δίνει κι' ἄλλες πληροφορίες γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπο: «Κατὰ δὲ τὸν Ν. Τσιγαράν αἱ περὶ ἄρσεως τῆς αὐτοψίας ἐνέργειαι ἤρξαντο νὰ ἐνεργῶνται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 4ης δεκαετη-
ρίας τοῦ 18' αἰῶνος καὶ αὐτοκρατορικοὶ ἰσαρῆδες καὶ θε-
ζυρικοὶ ἱμερναμέδες ἐξεδίδοντο, ἀλλὰ προσωρινῶς ἐπέτε-
λοῦντο διότι μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ Κατῆ, πρὸς ὃν ἀνηνθί-
νετο ὁ ἰσαρῆς ἦν ὁ ἱμερναμέδ, ὁ διαδόχος αὐτοῦ δὲν ἀνε-
γνώριζε τούτους, λέγων καὶ προφασίζόμενος, ὅτι οὗτοι ἀ-
νεφέροντο εἰς τὸν προκάτοχον αὐτοῦ καὶ οὐχ εἰς αὐτόν.
Ὅθεν, ἵνα διὰ παντὸς ἀρθῇ ἐκ τε τοῦ Ζαγορίου καὶ ἐκ τῶν
Κουρέντων ἡ τῶν νεκρῶν αὐτοψία, ὁ ἐκ Βαδάρτου Πριμάρ-
χης Κοντοδήμου, ἀνεδέχθη ἰδίᾳ δαπάνη νὰ μεταβῇ εἰς Κων-
σταντινὴν καὶ ἐνεργήσῃ πρὸς ἄρσιν ταύτης διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἀπο-
στηρίξεως καὶ τοῦ ἐκεῖ ἐμπορευομένου ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Χρ-
στοδοῦλου ἢ Τόλη... Ἐπὶ ἔτη εἰργάσθησαν οὗτοι ἐν τῇ θαι-
σιλευούσῃ, ὅπως ἐπιτύχωσι τὸ ποθοῦμενον δι' ὀρατικοῦ
αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, ὅπερ ἐπὶ τέλους κατάρθωσαν
καὶ ἀπῆλλαξαν τὸν ὀχληρὸν τούτου ἐξέμουν, νόμου κατα-
στάντος, τότε Ζαγορίων καὶ τὸ τμήμα Κουρέντων, ὑπὲρ
οὗ μὲγα εἶχεν ἐνδιαφέρον ἡ οἰκογένεια αὕτη, διότι ἐν αὐτῇ
εἶχε σχέσεις συγγενικάς καὶ κτήματα πολλὰ ἐν Γραι-
κίᾳ...».

(Συνεχίζεται)

Κέντρο Ἐρευνῶν Ζαγορίου

Οἱ «Ἀνοιχτές Πόρτες» ποὺ διο-
ρῶναι τὸ Κέντρο Ἐρευνῶν Ζαγο-
ρίου εἶχαν γιὰ σκοπὸ τὴν πληροφώ-
ρηση κύρια τῶν Ζαγοριῶν, τοῦ
Γραμματικοῦ Λαοῦ, τῶν Ὑψηρεσι-
ῶν, τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων
καὶ ἄλλων Συλλόγων ποὺ δέν ἔχουν
πάντοτε τὴ δυνατότητα νὰ παρευ-
ρεθοῦν στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις
στὰ Ζαγοριώτικα.

Ἐπιδίωξη τῆς ἐβδομάδας αὐτῆς
τοῦ Μῆν (24 - 29) ἦταν ἐπὶ πλέον,
νὰ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία σ' ὅλους τοὺς
ποῦ κοινοῦ ἄλλα αὐτῶν ποὺ ἐνδια-
φέρονται πραγματικὰ γιὰ τὸ τί γίνε-
ται στὸν τόπο τους, ἰδίως σχετικὰ
μὲ τὴν ἐπιστήμην τους ἢ τὴν ἀπα-
σχόλησίν τους.

Δυστυχῶς ἡ ἐκδήλωση «Ἀνοιχτές
Πόρτες», τουλάχιστον στὸν τόπο
μας, εἰδείξεν ὅτι ἡ ἔρευνα, καὶ ἡ με-
λέτη προβλημάτων ποὺ ἀφοροῦν ὁ-
λους μας γίνεται ὄχι γιὰ τὴ λύση
τους καὶ τὴ βίηθεια τῶν κατοικῶν,
ἀλλὰ ἐξυπηρετεῖ καθαρὰ τὴν κοινω-
νικὴν ἀν ὄχι τὴν οἰκονομικὴ ἀνοδο-
ετῶν ἐρευνητῶν.

Ἀπέδειξε ἀκόμη ὅτι ἔρευνα κατὰ
παραγγελίαν δέν γίνεται καὶ ὅτι ἂν
δέν ὑπάρχει ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ δουλειά
αὐτὴ τὰ ἀποτελέσματά τους εἶναι
ἀμφίβολα.

Ἀλλὰ δέν εἶναι μόνο αὐτὰ, ὅσοι
συμμετεῖχαν στὶς «Ἀνοιχτές Πόρ-
τες» κατὰλαβαν τουλάχιστον ὅτι τὰ
ἀποτελέσματα μῆς ἔρευνας πρέπει
νὰ δημοσιεύονται καὶ ὅτι δέν ὑπάρ-
χει ἔρευνα χωρὶς ἐφαρμογές.

Ὅφειλομε νὰ τιμῆσουμε ὀνομα-
ζοντας τους στὸ μικρὸ μας αὐτὸ ση-
μεῖωμα τοὺς Κύριους Νομάρχην Ἰ-
ωαννῶν Κ. Μαρτίνην, τὸν Δήμαρχον
Ἰωαννῶν Κ. Γεωργιάδην, τὸν Δή-
μαρχον Κόνιτσας κ. Γκότζίον τὸν δι-
ευθυντὴ τῆς Ὑ.Π.Α.Η. κ. Μπότη,
τὸν Διευθυντὴ τῆς Ἐπαρτείας Ἀ-
γροτικῆς Ἀναπτύξεως κ. Κουφό,
τὸν Καθηγητὴ κ. Ἐρατσοθένη Κα-
τωμένο, τὸν Καθηγητὴ κ. Σεφεριά-
δη Κων/νο, καὶ γενικὰ ὅλους ὅσους
μὲ τὴ συμμετοχὴν τους στὶς «Ἀνοι-
χτές Πόρτες» εἰδείξαν τὸ ἐνδιαφέ-
ρον τους γιὰ τὴ δουλειά ποὺ γίνε-
ται στὰ πλαίσια τοῦ Κ.Ε.Ζ.

ΑΤΥΧΗΜΑ

ΣΤΟ ΦΛΑΜΠΟΥΡΑΡΙ

Πυρκαγιά ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ ἀ-
ναμένη σόμπα ποὺ ἀφῆσε ἀνοικτὴ
τὴν πόρτα ὁ Ἀθανάσιος Ζαβκό-
πουλος 36 χρόνων εἶχε σὴν ἀποτέ-
λεσμα νὰ ἀπανθρακωθεῖ ὁ ἴδιος καὶ
νὰ καοῦν 3 δωμάτια τοῦ σπιτοῦ
του.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗ

ΠΕΤΡΟΥ ΚΟΚΚΟΡΟΥ

Σὲ μνήμην Πέτρου Κόκκορου πρό-
σφεραν στὴν Ἐκκλησιὰ Κοκουλοῦ
τὰ παρακάτω ποσά:

α) Ἡ Ἀννα Παπαδοπούλου	δρ. 10.000
β) Γρηγόριος Κόκκορος	δρ. 2.000
γ) Κώστας Λαζαρίδης	δρ. 1.000

Ἐνα σχόλιο
γιὰ τὴν
Ἐφημερίδα μας

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

Μὲ αὐτὸν τὸν τίτλο ἐκδίδεται
στὰ Γιάννινα μιά πολὺ αξιόλογη πε-
ριοδικὴ ἔκδοσις ποὺ προσφέρει πολ-
λὰ καὶ θετικὰ ὑπηρεσίες στὴν τό-
σο σημαντικὴ παραδοσιακὴ ἐπαλξί. Ἐνα
πραγματικὸ μουσεῖο λαϊκῆς τέχνης
καὶ ἀρχιτεκτονικῆς ποὺ εἶχε κι ἡ πο-
λιτεία μὲ τὴ σειρά τῆς χροῖς νὰ τὸ
βοηθήσῃ μὲ κάθε δυνατό μέσο νὰ
δατηρήσῃ τὰ ξεχωριστὰ χαρακτη-
ριστικά του. Τὸ σεμνὸ καὶ καλοί-
σθητο ἐντυπο ποὺ ἀνάφερα βοηθᾷ
ἐπιτελεστικὰ τὸ Ζαγόρι στὸν
ἀγῶνα του. Ἀπομένει ἀέριαι ἡ δι-
κή μας ὁφειλὴ γι' αὐτὴ τὴν τόσο
οὐσιαστικὴ περιοχὴ τῆς Ἠπείρου.

«ΒΡΑΔΥΝΗ» Ἀθηνῶν 22/5

ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Ἀγαπητοὶ φίλοι καὶ συμπατριῶτες
Ἐγκάρδια σὰς συγχαίρω γιὰ τὸ
«Ζαγόρι μας». Εἶναι μιά πολὺτιμη
προσφορά ὄχι μόνο γιὰ μᾶς τοὺς
Ἠπειρώτες ποὺ πολὺ τιμοῦμε αὐτὴ
τὴν ἀπροσκύνητη περιοχὴ, ἀλλὰ
γιὰ τὴ χώρα τῆς γενικώτερα.

Μαζὺ με τὴν ἀγάπη μου καὶ τὶς
εὐχὲς μου γιὰ νὰ συνεχίσετε τὸ δη-
μοσιουργικὸ ἔργο σας....

Μὲ φιλικούς χαιρετισμούς
ΝΕΣΤΟΡΑΣ ΜΑΤΕΑΣ

ΕΚΛΟΓΕΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΠΟΔΗΜΝΩΝ
ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Μετὰ τὶς ἐκλογὲς τῆς «Ἐνώσεως
Ἀποδῆμων Ἐλαφοτόπου» τῆς 7ης
Μαρτίου 1982, καταρτίσθηκε τὸ νέο
Δ. Συμβούλιο γιὰ τὴ διετία 1982—
1983 ὡς ἑξῆς:

Πρόεδρος: Πέλ. Οἰκονομίδης, Ἀν-
τιπρόεδρος: Κ. Στεφανίδης, Γενικός
Γραμματέας: Ἀν. Πριμικήρης, Τομῆ-
ας: Ἰωάννης Τζόκος, Ἐφορός: Ἀρ-
χόντης, Σύμβουλοι: Κ. Κράλως καὶ
Εὐφ. Ἐμμανουήλ.

Ἡ Ἐξέλ. Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται
ἀπὸ τοὺς: Χρήστοδ. Πριμικήρη, Κ.
Βλαστό καὶ Ἀριστ. Σιούτη.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ἡ δικηγόρος Χα-
ρούλα Κορπούζη κορπὸν τοῦ μακαρί-
τη συγχωριανοῦ μας Χρίστου Κορ-
πούζη ἤρρε τὴν ἀδελφ. ἐξοσκώσεως
τοῦ ἐπαγγέλματος.

Ὁ συγχωριανὸς μας Προκόπι-
ος Δημ. Γκογιάνος πέτυχε στὴ φυ-
σικομαθηματικὴ Σχολὴ τῶν Ἰωαν-
νῶν (1981).

Ἡ «Ἐνωσις Ἀποδ. Ἐλαφοτόπου»
τοὺς συγχαίρει θερμὰ.

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Ἀρχισ τὶς ἐργασίες τῆς ἡ ἀρχι-
τεκτον. Ἀφροδίτη - Ντίνα Ἀλεξ.
Ζηκοπούλου ἀπὸ γραφεῖα τῆς (ὁδὸς
Γεωργίου Β' 29).

Τὶς εὐχόμεστε καλὲς δομῆς.
Ὅπως μᾶς δῆλωσε ἡ Ἀφροδίτη
μὲ κορὰ τῆς θὰ ἐξυπηρετεῖ τοὺς
συμπatriώτες μας.

Κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Η χωριανή μας Δασκάλα Μάρω κόρη του Σπύρου Μπράχου κι ο άντρας της Βαγγέλης Σιμάνης. Δάσκαλος κι αυτός γίνανε γονείς χαριτωμένου αγοράιού.

— Να τους ζήσει.

Ε.Γ.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΚΑΠΕΣΟΒΟ: Ο χωριανός μας Βασίλης Γ. Δαλκαβούκης και η Ούρανία Γ. Καννή άρραβωνιάστηκαν.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ο χωριανός μας πολιτικός μηχανικός Τάσος Δ. Ζησιάδης και η Άγγελα Φραγκεσκάκη άρραβωνιάστηκαν.

— Καλά τους στέφανα.

Ε.Γ.

ΓΑΜΟΙ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Παντρεύτηκαν οι συγχωριναί μας: Παύλος Έμμανουήλ και Καίτη Μαργέτη, Μιλτιάδης Δόσης και Θεοδώρα Λιόλιου, Κώστας Φουνταράς και Άνθη Ζήση, Ιωάννης Δημ. Τζάκας και Μαρία Βλάχου.

«Η Ένυ Άπ. Έλαφοτόπου» Εύχεται στα ζευγάρια κάθε εύτυχία.

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ: Κάτι τό παληοκαίριό μας θύμισε ο γάμος του Νίκου Σουσιόπουλου και της Δέσποινας Κουτρομπιά, Κρητικοπούλας, που έγινε τήν Τετάρτη μετά τό Πάσχα, στο γραφικό μας Έκκλησιόκι, τόν Άι - Ταξιάρχη. Ήταν ένα γεγονός, που σπάνια τό απολαμβάνουμε σήμερα στα χωριά μας και δυστυχώς, θάνασι πιο σπάνιο στο μέλλον. Ήταν μια προσπάθεια αναβίωσης παλιών τοπικών εθίμων.

Παρά τή χειμωνιάτικη μέρα (τήν πέτυχαν μά τήν αλήθεια), πάνω από 150 άτομα, παραβρέθηκαν στο γάμο.

Εύτυχώς μας ζέσπανε λιγάκι ή κρητικιά τσικουδιά και τὰ Κρητικά ξεροπήγαντα που προσφέρθηκαν στους καλεσμένους.

Μετά τό γάμο, τό συμπεθεριό με τους καλεσμένους επεσκέφτηκαν τό πατρικό σπίτι του γαμπρού και στο έμπα ή νύφη πάτησε τό στρωμένο «αφάδι» με τὰ «τσιαμπράκια» (για νά γίνουν τὰ νιογράμια ισιδερένια) κατά τό παλιό έθιμο.

Τό βράδι από Γιάννενα έγινε Ζαγορίσιο και Κρητικό γλέντι με τὰ γνωστά σ' όλους μας «Τακούτσια».

Η ώραία Ασπραγγελιώτισσα Όλγα Γ. Γκιζά και ο κ. Δημήτριος Καρδαμήςλης στεφανώθηκαν στή Σαλονίκη. Στους νεόνυμφους εύχόμαστε ανθόσπαρτο βίο.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΜΑΚΡΙΝΟ: Πέθανε ο Νίκος Φούφας πατέρας του Προέδρου του Δασικού Συνεταιρισμού Ζαγορίου - Μετσόβου - Κόνιτσας.

ΚΑΠΕΣΟΒΟ: Πέθανε οτά Γιάννηνα και κηδεύτηκε από χωριό μας ή Εύθαλία Κων. Φιλίδη τό γένος Χριστοδούλου Βαρζώκα 95 ετών.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Στά 84 χρόνια της μάς άφησε χρόνους ή χωριανή μας σεβαστή γερόντισσα Βικτωρία Νούρη. Από χρόνια έχασε μάνα πατέρα κι αδέρφια και ζούσε μόνη της στο πατρικό της. Άς είναι καλά ή γειτονιά της που με τίς φροντίδες της, χρόνια τώρα και με τή στοργή της, άπάλυνε τόν πόνο της και συντρόφευε τήν καταθλιπτική μοναξιά της. Γεμάτη καλωσύνη, σεμνή, νοικοκυρεμένη. Ποτές, από τό στόμα της δέ βγήκε κακός λόγος. Συμβούλευε πάντα με προσεκτικά λόγια για τόν καθένα.

Η γειτονιά της κι όλο τό χωριό, τή σέβονταν και τήν αγαπούσαν. Πάνδημη ή κηδεία της. Ο Θεός νά τήν αναπάμψι με τους δικαίους και νά παρηγορήσει όλους εκείνους που τής παραισάθηκαν με τόση στοργή και τής έκλεισαν τὰ μάτια.

Ε.Γ.

ΔΩΡΕΑΙ
ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

● Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας

★ Οι οικογένειες **ΣΤΕΛΙΑΝΟΥ** και **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΔΕΡΒΕΝΗ** κατέθεσαν τό ποσόν των **ΤΡΙΩΝ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΔΡΑΧΜΩΝ** στή μνήμη του άδέχαστου **ΑΝΤΩΝΗ ΜΕΡΤΖΙΟΥ** από τή Λάϊστα.

★ Ο κ. **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΑΝΤΗΣ** προσέφερε **ΧΙΛΙΕΣ ΔΡΑΧΜΕΣ** στή μνήμη του εξαδέλφου του **ΜΙΧΑΛΗ ΤΣΑΝΤΗ** Δικηγόρου από τὰ Κάτω Σουδενα.

● Η **Σ.Ε.** τους εύχαριστεί.

ΕΠΙΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΑ: Τόν Άπρίλη πέθανε στήν Αθήνα ο Γιάννης Ράλης, συνταξιούχος αστυνομικός.

Τήν Πάνω - Σουδενιώτισσα σύζυγό του Θάλεια, τό γένος Θ. Μπατά, που έμπρακτα δείχνει τό ενδιαφέρον και τήν αγάπη της για τό χωριό μας, μολονότι βρίσκεται οτά ξένα πολλά χρόνια, ο σύλλογος των Πάνω - Σουδενιωτών συλλυπείται θερμότατα.

Τή μεγάλη οικογένεια των συγχωριανών μας αδελφών Ξάνθου έπληξε μια πολύ μεγάλη συμφορά. Χάθηκε ανεπάντευχα ή αδελφή τους χήρα Θρ. Κανίκη, τό γένος Κ. Ξάνθου, Θηρεσία.

Ο Σύλλογος των Επάνω - Σουδενιωτών συλλυπείται θερμότατα ο-

ΕΝΑ ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΖΑΓΟΡΙ

«ό τερνός κήπος
της καλλιγόνου
Ήπειρου»

Του κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ**

Με τόν παραπάνω τίτλο και με καλαίσθητη εμφάνιση (εξώφυλλο του κ. Βασίλη Χαρίση) εκδόθηκε από τόν «Εκπολιτιστικό Σύλλογο Βίτσας» τό δοκίμιο άνθρωπογεωγραφίας του κ. Ιωάν. Ν. Νικολαΐδου. Σ' αυτό ανατέμνεται ή ζωή της περιοχής κατά τήν ιστορική διαδρομή της και κατά κύριο λόγο κατά τούς χρόνους της δουλείας, σε βασικούς τομείς, όπως ή κοινοτική οργάνωση, ή κοινωνική, πολιτιστική και πνευματική ανέλιξη, σε συνάρτηση με τὰ αίτια που συνέβαλαν στή συγκρότηση της Ζαγορίσιας Πολιτείας.

Τό βιβλίο πωλείται οτά γραφεία της εφημερίδας μας και οτά βιβλιοπωλεία Ιωαννίνων πρὸς 150 δρχ. τό αντίτυπο. Τό προΐόν των εισπραξεων θά διατεθεί για τήν πραγματοποίηση των σκοπών του Συλλόγου.

● Στήν Αθήνα πωλείται οτό βιβλιοπωλείο «ΔΩΔΩΝΗ», Ασκληπιού 3, τηλ. 3637973.

λα τὰ αδελφια και αντί για σπεφάνι απέστειλε δύο χιλ. δρχ. για τήν έκκλησία της Παναγίας από χωριό.

ΒΙΤΣΑ: Πέθανε στήν Καβάλα από καρδιακή προσβολή ο Θεμελής Χρυσόστομος 70 χρόνων, συνταξιούχος υπάλληλος της Υγειονομικής Υπηρεσίας Καβάλας.

Η Πανηπειρωτική Έστία Καβάλας κατέθεσε αντί σπεφάνου χρηματικό ποσό για τὰ άπρoσάρμοστα παιδιά.

Απ. Παπαγεωργίου

ΛΑΪΣΤΑ: Πέθανε και κηδεύτηκε οτά Γιάννενα ο Αντώνιος Μερτζός δικηγόρος.

Πάνδημη έγινε ή κηδεία του γιατί ο Αντώνης υπεραγαπούσε τό χωριό του και πολλές υπηρεσίες προσέφερε.

— Η εφημερίδα μας συλλυπείται εγκάρδια τους συγγενείς του.

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ: Πέθανε και κηδεύτηκε οτά Γιάννενα ο Χρυσόστομος Νικ. Σουσιόπουλος συνταξιούχος δάσκαλος.

Η εφημερίδα μας συλλυπείται εγκάρδια τους συγγενείς του γιατί ο Χρυσόστομος υπήρξε από τους πρώτους συνεργάτες της.

Πέθανε στήν Αθήνα ο συγχωριανός μας Μιχάλης Σπυρ. Τσαντής δικηγόρος στήν Αθήνα με πλούσια πολιτική δράση.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

2.200 ΔΡΑΧ.

Γκούζκουλας Κων/νος

2.000 ΔΡΑΧ.

Μανδαλάς Μιλτιάδης

1.500 ΔΡΑΧ.

Βαρκούκη Αθ. Ούρανία

Θώμος Βασ. Παναγιώτης

Κατριτζόγλου - Βαρκούκη Μ.

1.000 ΔΡΑΧ.

Βαλαούρα Θέα

Βαλέκας Γεώργιος

Βλάχου Κ. Φεβρωνία

Γενναδίου Άλ. Βασιλική

Γκέκης Άπ. Δημήτριος

Δεβελέγκα Άννα

Καρπούζης Κων/νος

Κρεμίδας Νεοπ. Δημήτριος

Λεοντίδης Ι. Βασίλειος

Μανδαλάς Κων/νος

Μουτσιπούλου Μ. Νίκη

Μπένος Στεφ. Γεώργιος

Μπλάτσος Άπόστολος

Οικονόμου Άν. Πέτρος

Παπαβασιλείου Μιχαήλ

Πελένης Κλέαρχος

Ρούντος Άντώνιος

Σάρρος Χ. Γεώργιος

Σκαμνέλος Β. Άνδρέας

Τζιόβας Θεοφ. Βασίλειος

Φραγκούλη Όδ. Μελομένη

Φραγκούλης Θεοφ. Όδυσσεύς

600 ΔΡΑΧ.

Δόσης Ηλ. Μιλτιάδης

500 ΔΡΑΧ.

Άλεξανδρής Κων/νος

Βαλαούρης Ν. Λέων

Γένης Ι. Νικόλαος

Γιαννάκης Δ. Γιάννης

Γκρινιάτσου Αθ. Ελένη

Δαρίτση - Γερονίκου Μαρίας

Διαμαντής Αθανάσιος

Δελακούρας Γεώργιος

Δούβλης Δημ. Χρυσόστομος

Ζώγος Σταύρος

Θεμελής Άνδρέας

Θεοδώρου Μιχ. Άλεξανδρος

Θεοδώρου Μιχ. Ιωάννης

Ίγνατιάδης Κ. Γεώργιος

Κοντοδήμου Χαρ. Νίκη

Κρυστάλλης Μ. Σωτήρης

Λιάρου Γ. Πελαγία

Μίσσιου Κ. Θεοδώρα

Μπενέκος Δ. Μιχαήλ

Νούσης Δ. Γεώργιος

Ντιναλέξης Εύρ. Παναγιώτης

Ξάνθος Δημ. Χαρίλαος

Οικονομίδης Πελοπιδας

Παλιάτσος Δημήτριος

Πέτροβιτς Νικόλαος

Ράπτης Γ. Χρήστος

Σακελλαρίου Μάνθος

Σκαμνέλος Β. Γεώργιος

Σουσιόπουλου - Αδμήρ Έφθ

Σουσιόπουλος Κ. Μάνθος

Τζιόβας Β. Μιχαήλ

Τσαντής Ι. Γεώργιος

Τσίτση Μαρπάνθη

Τσιτατίρας Χρ. Γεώργιος

Φωτίου Νικόλαος

Χρόνη Φ. Φαναρέτη

Χρόνης Αριστόβουλος